

SANTERI ALKIO

TEERELÄN
PERHE

Santeri Alkio

Teerelän perhe

«Public Domain»

Alkio S.

Teerelän perhe / S. Alkio — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	13
III	17
IV	22
V	25
VI	31
Конец ознакомительного фрагмента.	34

Teerelän perhe

I

Yhdeksännentoista vuosisadan 60-luvulla ei Suhjalan kylässä olevaan Teerelän taloon päässyt parempaa tietä kuin karjaportin kautta. Ja jos sattui olemaan sateinen sää, kun piti talossa käydä, oli parhainta jo portilla suoria housunlahkeet saapasvarsien suojaan, sillä karjatarhassa vajosi arveluttavan syvälle lokaan. Kun vihdoinkin oli päässyt keskipihalle, missä oli kovempi alusta, sopi ruveta pyyhkimään saappaitaan olkitukolla ja tarkastamaan taloa.

Asuinrivi seisoj vastapäätä porttia, laadultaan tuota aikuisempaa suomalaista mallia, sittenkuin savupirtit ovat jo maamme pohjoisemmissa osissa käytännöstä kadonneet. Rakennuksessa oli kummassakin päässä iso suoja, joista toinen asuintupa ja toinen niin kutsuttu suutupa, eli käytännöllisemmässä merkityksessä pitohuone; keskellä oli porstua, johon portailta tultiin, ja tämän vastaisella puolella kamari. Tupa-rakennuksella, samoin kuin useilla ulkohuoneillakin oli tuohikatto, jossa päällimmäisenä makasivat paksut malat ja kivet, tehden vastarintaa tuulelle, joka aina tahtoi mukaansa repiä ja raastaa tuohensirpaleita. Sadetta vastaan ei maloilla ja kivillä ollut mitään sanomista, sillä se olisi ollut tuohien asia; mutta ne olivat jo vanhat ja rikkinäiset, joten vesi sai esteettömästi tippua lävistä ja halkeamista välikaton multa.

Ulkorakennuksia oli koko joukko ja jokainen suoja rakennettu ihan toisista riippumattomaksi tahi erilleen, joten oli saatu kartanoon melkoinen määrä kapeita solia ja huonekujia, erittäin käytännöllisiä lasten piilosilla-oloa varten. Muuten sopi lasten, jos vaan uskalsivat, pistäytyä piiloon huoneisiinkin, sillä niihin oli aivan helppo pääsy, koska useat olivat ovettomina, ja niissäkin, joissa ovi sattui olemaan, oli se tavallisesti rempallaan, eikä sopinut kiinni. Tunkio oli keskellä pihaa ja näytti aikovan venyä aina tuvan rappusiin saakka.

* * * * *

Kevät oli taistelunsa talven kanssa taistellut ja oli voittanut.

Etelä-Pohjanmaan tasangoilla aaltoili viheriäinen tähtämeri, ja tiet, jotka vielä joku viikko sitten viruivat liassa ja loassa, pölisivät nyt kuin myllärin takki.

Heluntaipyhät olivat kulumassa ja kukin vietti juhlaa omalla tavallaan, pääpiirteissä kuitenkin seuraten paikkakunnan yleisiä tapoja.

Kolmantena heluntaipäivänä aikaisin aamulla hääri Teerelän karjatarhassa kaksi tyttöä; molemmat lypsivät lehmii ja hyräilivät.

"Menetkö kisalle [tanssiin], Maija?" kysyi toinen tytöistä, noustessaan ylös lypsämästä ja kaataen maidon erääseen suurempaan astiaan.

Tyttö joka puhui, oli soma, ennemmin pitkä kuin lyhyt, vereväntuore, kirkassilmäinen; keltaisen ruskeat hiukset roikkuivat pitkinä palmikkoina aina vyötäisiä alemmaksi. Pukuna punaraitainen hame, tumma liivi, valkeat paidanhihat ja pieksut.

Tämä oli Teerelän tytär Johanna.

"Olen aikonut mennä, naapurin Kaisa ja Helvi tulevat myös. Tulethan sinäkin Johanna?" Tämä oli nuori, naurava palvelustyttö.

"Enpähän tiedä – kukapa tuolla minusta välittäneekään".

Johanna oli istunut toista lehmää lypsämään ja puski päätänsä sen kupeesen.

"Sinustako välittänee, oh hoh! – Älä puhu tuollaisia Johanna".

"En tule; olen päättänyt tästälähin pysyä semmoisista kotona".

"Ks, ks, tottahan tuon nyt kissa kuulee, vai kotona pysyä! – No mitä varten?"

"Eipä juuri mitään muuta varten, kun toivoisin vaan saavani paremman rauhan ämmiltä".

"Sinä nyt vasta olet joutava! Mitä nuoren tytön tarvitsee huolia, vaikka ämmät mitä soittaisivat. – Hei luulia! Kun vaan pojat tykkää, niin kyllä ne ämmät sivuhun lykkää". Maija nousi ylös ja, kaadettuaan maidon kiulustaan isompaan astiaan, pyörähti tanssimaan laulaen:

"Tuloo ne syksyn pimiät yöt ja pojat on vahtien alla, kun ämmät on penkillä kontillansa ja leuka on akkunalla.

Voi kun tuonkin joen yli olis juoruämmistä silta, niin siit' olis minun heilallani kulku joka ilta".

"Sinä nyt vasta olet harakka".

Johanna nauroi, mutta se ei ollut oikein raikasta, jotain synkkää ja surullista oli siihen sekautunut, jonka vuoksi nauru loppuikin pian. Maija huomasi tuon ja herkesi tanssimasta sekä istuutui uudestaan lypsämään. Vähän ajan kuluttua lausui hän Johannaan katsahtaen:

"Mutta ämmäin lorujen tähdenkö sinä, Johanna, olet noin surullinen?"

Kylläpä olet hassu!"

Toinen ikäänkuin säpsähti ja puoleksi hymyillen sanoi:

"Enhän minä nyt mitään sure, enkä ole tavallista surullisempi, mutta ei minulla vaan ole niin iloinen luonto kuin sinulla".

"Kyllähän sitä ehtii vanhanakin murehtia, kun saa juopon miehen ja muuta sellaista, mutta nuorena pitää olla iloinen kuin kolmen markan hevonen. Jos sinä Johanna suret sitä, että isäs ja veljes juovat, niin olet hupsu! – Mitä sinun tarvitsee heistä huolia. Katsot itsellesi miehen, joka ei ryyppää".

"Etkö muista vanhaa sanantapaa, ettei mies olekkaan hyllyltä otettava?"

"Muistanpa hyvinkin, mutta pitää katsoa eteensä. Lähde nyt kisalle, siellä sopii katsella itsellensä heilu, hihi!.. Lähdetkö?"

"Sinä olet vasta!" – Ja Johannakin taas nauroi. Vähän ajan kuluttua virkkoi:

"Ei minun sovi senkään tähden lähteä, kun isä ja veljeni ovat poissa; täytyyhän jonkun kotonakin pysyä".

"Pannaan ovi lukkoon. Jos miehet sillä aikaa tulevat, niin menkööt takaisin kylälle, missä tähänkin asti ovat olleet".

"Sitä en uskalla tehdä. Jos isäni tulee humala-päissään kotiin, niin – " Johanna pudisti päätänsä. Maija ei enää kehoittanut, sillä hän ties mitä Johanna tarkoitti, vaikka ei hän lausettaankaan päättänyt.

Kylän kujalta alkoi nyt kuulua kovaa rattaiden pärinää ja juoppojen kirkuvaa laulua.

Tytöt herkesivät lypsästä ja kuultelivat.

"Villen ääni", virkkoi Johanna.

"Niin on, ja Heikki myös. Kyllä ne siellä nyt tulevat". Maija katsahti Johannaan, mutta tämä painoi taas päänsä lehmän kupeeseen.

"Kun saisi edes lypsetyksi". Ja Maija alkoi Johannan esimerkkiä seuraten rivakasti toimeen.

Pian ryntäsi vaahtoava hevonen portista pihaan; se tahtoi kompastua tarhassa makaaviin puihin ja liekoihin, mutta semmoisissa tapauksissa tervehtivät suitsenperät oikein tuntuvasti lautasia. Ajajan käsi ohjasi elukan tallin seinään, johon se, voimatta vauhtiaan hillitä, kurahtaen töytäsi yhteen myttyyn, vaan työntyi siitä heti vapisten takaisin.

Rattailla istui neljä miestä, jotka hoilasivat ja horjuivat. Jokainen, joka heidät näki, kummasteli vaan, etteivät vierähtäneet hevosen jalkoihin tai rattaanpyöriin.

"Helluman pitää, sanoi poika vainaja!" Hän oli Teerelän nuorempi poika Ville, joka näin huusi, ja läimäytti suitsenohjaksilla hevosen selkään.

Villen vieressä istui hänen vanhempi veljensä Heikki, sekä takaperin rattailla kaksi vierasta poikaa.

Kaikki kolme alkoivat yrittää rattailta maahan, mutta Ville se istui vaan ja kuritti hevosta, joka hädissään aikoi kiivetä ylös tallinseinustaa.

"Älä nyt sitä hevosta niin revi! – eihän tässä pääse maahankaan".

Heikki pani matkaan kaiken voimansa ja keinonsa, päästäkseen rattailta pois, mutta se näytti kovin vaikealta.

Vieraat pojat seisoivat jo pihassa ja pilkkasivat Heikin kykenemättömyyttä.

"Oletpa aika pätkässä, heheh he!"

"Yhtä paljonhan ryypätty on".

"No mene siitä", ja Ville tuuppasi Heikkiä, joka jo istui rattaanaisalla jalat ulospäin.

Heikki tupsahti maahan.

"Sinäkö lempo sysit!" – Heikki aikoi nuhdella Villeä, mutta nähtyään, että pääsi nyt seisomaan, jätti aikomuksensa siihen ja alkoi hieroa sovintoa jalkainsa kanssa, jotka kumpanenkin olisivat menneet mieluisasti erihaaroille.

Ville istui vielä rattailla, ja räökkäsi hevosta. "Ääh, hevonen! – siinä on huppaa, siinä! – (tuntuva tempaus suitsista) – Hei! – sojaa! – (lyönti) – hip! – ooh! – (huimaus ohjaksilla) – sojaa! – "

"Anna hevosen olla, pössöö! [Haukkumanimi, joka tarkoittaa samaa kuin: hullu, tyhmä, hupsu.]

"Etkö ole mielestäsi saanut sitä jo kyllin räkäätä! – Hellitä paikalla suitsista!" huusi Johanna tarhasta.

"Siinä on hevonen, – hei!"

"Kuuletko? – anna olla sen hevosen repimättä!"

Ville ei ottanut tuota kuullakseen, vaan jatkoi yhä samalla tavalla. Hevonen kompastui vapisten polvilleen, vaan pian täytyi sen nousta seisomaan.

Heikki oli sillä välin saanut toimeen jalkainsa kanssa semmoisen sovinnon, että ne, vaikkapa vastahakoisestikin, kulkivat tupaanpäin. Niin alkoi mies kaahia lahoille portaille, joissa oli siellä täällä ajan jyrsimiä reikiä, kansilaudat kallistelivat jalan alla, ja oli niiltä vaarassa pudota portaiden alle. Heikki ei muistanut olla tarpeeksi varova, siispä olikin seuraus, että hän erään laudan kallistuessa kaatui.

"Oi!" j.n.e. huudahti hän ja rupesi panettelemaan lautaa, joka ei ymmärrä paikallaan pysyä.

Vieraat pojat seisoivat pihalla ja nauroivat veljesten touhulle.

"Hoi – noh! Tu – tulkaa tupaan – te harrin penikat!" huusi Heikki, kun oli taas jalkeille päässyt.

"Kyllä tullaan! Kurk – kurkku on niin saakelin kuiva kun kuivettuneen sammakon".

"Hei hurransaa – hei hurransaa!" – lauloi Heikki ja meni tupaan.

Yhä kamppaili hevonen Villen käsissä. Johanna ei voinut tuota enään katsella, vaan tuli juosten paikalle.

"Jätä hevonen minulle ja mene tupaan siitä!"

Johanna tavotteli käteensä ohjaksia hevosen leuan alta.

Hevonen teki äkkinäisen ryntäyksen takaperin; se luuli ehkä, että Johannakin rupeaa Villelle liittolaiseksi, – mutta tuon tempauksen seurauksia oli, että Ville kadotti tasapainonsa ja tipahti rattailta hevosen jalkoihin. Nyt tuli läsnäolijoille hätä, sillä olisihan hevonen voinut kostonsa toimittaa, kun mies sen jaloissa kieri. – Mutta sepä vetikin vaan takajalkansa likemmäksi päätänsä ja odotti kärsivällisenä siksi, että Ville pääsi jalkeille.

"S – na, jos polki mun koipeni mäsäksi!" Ville aikoi taasen tarttua ohjaksiin, jotka temmellyksessä olivat hänen kädestään kirvonneet.

"Älä ota enään suitsiin, kuulitko Ville! Näethän, että se on jo kyllä väsyksissä ja pelkää niin että vapisee. Päästä irti!"

Johanna tempoeli suitsia Villeltä.

"Viisaspa se hevonen olikin, kun vältti, ettei polkenut. Tule nyt jo tupaan ja jätä hevonen siihen", kehoitteli toinen vieraista pojista, ja tarttui Villen käsivarteen.

"Se on hevonen, se! – mutta itse minä sen kiinni panen – mitä ämmät!" Ville työntäsi sisartaan ja alkoi nyt tamuta riimunvartta seinässä olevaan renkaaseen.

"Pane vaan, mutta älä räökkää sitä enää".

Sen sanottuaan meni Johanna takaisin lehmäin luo.

Aikaa voittaen ehtivät pojat pihasta vihdoinkin tupaankin menemään. Siellä oli Heikki jo perusteellisen kiroilemisen perästä löytänyt vihdoinkin kaappinsa avaimet sekä nostanut viinapullon ja tupakkapöntön pöytään. Villekin meni saman seinäkaapin luo ja kopeloitsi sieltä jotain, mutta ei näyttänyt löytävän. Hän kynsäsi jo korvansataustaa ja huusi Heikille, tuijottaen pöydällä olevaa viinapulloa:

"Ethän sinä ole vaan minun pulloani ottanut?"

"Mikä pakko minun on sun pulloas ottaa, kun on kyllä itsellenikin. Hae paremmin".

"Ihan tuohon paikkaan minä sen panen, ja nyt ei sitä ole siinä. – Kuka on sen vienyt?"

"Isä on sen taitanut ottaa", Heikki sanoi välinpitämättömästi.

Villeä kiukutti asia kovin.

"Jos se äijä-känttyrä on ottanut, niin häneltä kiristän sen ulos, vaikka kärvennetyn nahan sisältä!"

Toiset ryyppäsivät vaan, eivätkä välittäneet Villen pauhaamisesta mitään; he tuskin sitä huomasivatkaan, tavallisuutensa vuoksi.

"Tule ryyppäämään ryyppys, älä siinä turhia pauhaa", sanoi Heikki.

"Turhiako? Entä kun olis oma pullos viety, etköhän itse pauhaisi?"

Ville meni ryyppäämään ja hyvää se näytti tekevän hänen pöyhistyneelle luonnolleen.

Silläaikaan käveli Heikki kaapin luo ja löysi täysinäisen viinapullon sen ylimmäiseltä lautaselta.

"Tuossahan sun omasi, sinä sokko! – niinhän sinä haet kuin sokea vasikka – heh, ota pullos!"

Ville otti, ja katsellen sitä, sanoi:

"Tämä on minun, mutta mistä sinä sen nyt otit? Olit sen kätkenyt".

"Minulla on muutakin tointa, ei vaan sinun pullojasi piilotella mutta sinä olet sokko".

"Sanotko että minä olen sokko? Vai sokko, sanoppa se vielä kerran!"

Toinen vieraista pojista sekaantui myöskin nyt asiaan.

"Älkäähän nyt tappelemaan ruvetko te, jotka aina olette olleet rakkaat veljekset; tuo Ville se pullos ja kaada ryyppyjä".

"Niin kun sanottu, kaada ryyppyjä miehille, äläkä siinä turhista mölise", kehoitti Heikki.

"Saaman pitää keittoruokaa, mutta itseni mä jonkin hyvästä pidän".

Iloista oli poikain elämä nyt, sen saattaa hyvin ymmärtää. Haasteltiin tappeluista ja moniseikkaisista juopporetkistä. Jokainen oli tapellut, ainakin sanoi tapelleensa, kaikkien niiden miesten kanssa, joista tässä puhe tuli, ja tietysti voittanut. Nimismies-parkakin oli monasti pudistettu maahan kuin tyhjä säkki. Luonto ja kurssi nousi näitä muistellessa.

Johannakin tuli jo tupaan ja rupesi keittopuuhiin. Maija oli lähtenyt lehtiä viemään.

"Tiedätkö Johanna, missä se äijä lienee?" kysyi Heikki, ottaessaan hiiltä piippuunsa.

"En sinuakaan tietäisi, jollet siinä olisi".

"Johanna, katso sitä hevosta, seisooko se pihalla!" huusi Ville pöydän päästä.

"Katso itse!" Johanna meni ulos ja viskasi oven lujasti kiinni.

"Pentele, kun sinä olet..." huusi Ville perään. Vähän ajan kuluttua jatkoi hän:

"Missähän se isävaari nyt häärää, kun ei tuvalle kuulu, taitaa hänellä nyt olla hyvä viinapaikka".

"Minä häntä äsken kysyin Johannalta, mutta se ei ollut tietävinään – viisasteli vain; – selkäänsä tarvitsis koko kakara", tuumaili Heikki ja Villekin oli samaa mieltä.

"Ja aikakädestä! On niin kovin olevinansa".

"Häh? Johannaako kurittaa meinaatte, te viinatratin penikat? Mitäs nämä kädet silloin tekisivät?" kyseli toinen vieraista tylsästi nyrkkejään katsellen. "Teitä nämä löisivät ... niin vietävästi".

"Mitä sanot?" ihmetteli Heikki, – "sinäkö tulisit Johannan puolesta? Ei hän sinun apuasi tarvitsekaan, hänellä on luonto kun korento". Heikki nauraa virnisti: "Vai meinaat sinä vävyksi! – Mutta minä vakuutan, vaikka olenkin sisareni veli, – että kyllä sinä Paavo-parka sen naisen kynsissä tarkenet, jos hänet otat".

"Heikki! Pöllö! – Vieraiden ihmisten kuullen rupeaa sisartansa panettelemaan!" hätyytti Ville.

"He heh!" nauroi Heikki.

"Leikkiähän on tämä puhe kokomatkan, – vaikka se on sellaista".

"Sisarenne on ihminen, mutta mitä lienette itse, juopporenttuja", intti Paavo.

Toiset eivät enään tätä huomanneet. Ville kährästi piippunsa kanssa takan luona ja Heikki etsiskeli silakanpäitä pöytälaatikosta, sillä häntä oli ruvennut kovin hiukomaan. Kun niitä löytyi, ryntäsivät kaikki kaukalolle, mutta Paavon silmät alkoivat painua umpeen.

Porstuasta alkoi kuulua epätasaista kävelemistä ja kummallista mölinää.

Pojat lakkasivat puremasta ja muljottivat himmeillä silmillään ovea kohti: se avautui ja sisään astui omituinen naurettava ryhmä. Johanna ja Maija tulivat, yht'aikaa vetäen ja kantaen pahoin juopunutta miestä, jonka omilla jaloilla ei tässä tilaisuudessa näyttänyt olevan mitään sen suurempaa merkitystä, kun että ne permantoa harrasivat. Miehen hampaat kirisivät yhteen, ja karkealla kurkkuaänellä puristi hän niiden välistä kirouksia ja valoja. "Kylläpä se äijä taas on vetänyt pääntäyden".

"Voi sikaa!"

Näin arvostelivat pojat isäänsä, sillä sehän oli Teerelän Matti, jota tytöt laahasivat.

"Tulkaa auttamaan, että se saadaan sänkyyn", pyysi Johanna veljiään, kun turhan kokeen jälkeen huomasi omansa ja Maijan voimat siihen riittämättömiksi. Pojilla ei kuitenkaan näyttänyt enää olevan kovin suuria voimavaroja lainattavaksi.

"It-te – minä – krr – ol-en rr – tap-pelus – mies! – " Niin karisi ukko, kun tytöt häntä kokivat saada sänkyyn.

"Tule nyt, edes sinä Ville", pyysi Johanna.

"Ompa teillä vähä voimaa", arveli Ville, mutta meni kuitenkin.

"Krr – Antakaa minun olla – p – leen (hik) ku – (hik) – kuvaaset".

"Älä soita, (hik) kiitä (hik) kun nos – (hik) tamme sänkyyn – hik hik – ". Villeäkin rupesi nikottamaan.

"Hornr – " pani ukko, kun vihdoinkin pääsi vuoteelle.

" – Tuolle ei anna vanhuuskaan mieltä", paneskelii Ville, käydessään pöytäpenkille istumaan. Johannan kasvoilla oli katkera ilme.

"Jaakon-Katriskako sinä Maija isän löysit?" kysäsi Johanna.

"Niin. Sattui niin sopivasti, – mutta jos hän kuulee!" epäili Maija keskeyttäen aloitettua kertomustaan.

"Hän nukkuu jo".

"Kun tulin lemmiä viemästä, niin vastaani tuli Tervahaudan Juha, aika humalassa. Ajattelin kohta, että tuo on ehkä viettänyt yönsä meidän isännän kanssa, ja niinpä kysyinkin häneltä. – 'Mitä sanot?' – kysyi Juha minulta ja töllötti päälleni ympyriäisillä silmillään. Minä selitin, että kyselen Teerelän isäntää. 'Jassoo, sitä vanhaa Masaa, sitä puukkojunkkaria meinaat! – Noo kyllä se toimellinen mies on, – mutta juo ja tappelee, niin kuin ... samoin kuin minäkin. Mutta ei se tätä Jukkaa voita – '. Minä kysyin taas, josko hän tietää, missä Teerelän isäntä nyt on. 'Jaa'a, yhdessä on ryypätty koko yö; sillä Teerelän vanhalla Masalla oli kovasti viinaa, ja Jaakon-Katrilla – '. Jassoo, minä sanoin, hän on sitten Jaakon-Katrissa. Minä jätin Juhan siihen loruamaan ja menin Jaakon-Katriin. – Isäntä oli juuri hankkeessa kotiin lähtä, vaikka ei se olisi voinut yksin päästä. Minä otin käsikynkkään ja niin tultiin tänttäränttää".

Miehet olivat jo kaikki uutuneet ja kuorsasivat lujasti. Vieraista pojista makasi toinen penkillä, ja se, jota oli Paavoksi sanottu, oli vierähtänyt lattiaan, missä makasi suu vaahdossa.

Heikki nukkui pöydäntakana purematon silakka puoliksi suusta ulkona.

Ville oli pistäytynyt ulos ja istunut portaille, siinä muka vilpoitellakseen. Kun hän oli huomannut, että hevonen oli pois korjattu, oli siitä Johannalle ensin aika tavalla remunnut ja haukkunut. Mutta aurinko loimotti kaikessa kuumuudessaan ja vaivutti miehen rappusille nauttimaan kovin kaivattua helluntailepoa.

Kun Maija meni kisalle jäi Johanna yksin, sukankudin hupulaisena, tupaan kuuntelemaan makaavain kuorsauksia. Synkkä oli nuoren tytön mieli. Ihana kevätaurinko ei sitä voinut valaista. Isän ja veljien juoppous painoi lyijyraskaana. Mikään valopilkku ei luvannut huojennusta. Tulevaisuus sarasti harmaana kuin rankkasateinen syyspäivä. Kovin oli sukankudinkin yksitoikkoinen toveri. Ehkä ulkona sentään olis hausempi. Siellä ei kuorsaus kiusaa eikä tuvan juopuneista täyttynyt raskas ilma paina...

Villen ohi Johanna hiipii, käy tuvan taustalle, missä nurmi jo on noussut, keltakukka katselee ja vanha pihlaja lehtiä tekee... Sydän huojentuu, suu hymyyn käy, kun vaeltava mieliala tulee aurinkoisemmille maille ja pysähtyy *poikaan*, jota sydämeni ikävöitsi. – Iltapuolella pojat heräsivät, ensimmäisenä Ville, siitä, että kärpänen oli häntä poskelle purrut ja saanut tuskasta parkasemaan. Tultuaan tuntoonsa, meni tupaan, sai tehdä oikein riihen tappajain työn, ennen kun toiset edes silmiänsä hieromaan rupesivat. Heikki oli kaikista uneliai, sillä toiset heräsivät niin paljon ennen, että ehtivät nauramaan tämän silakalle, jonka häntä yhä oli ulkona hampaista. Vihdoin hänkin torkosi syljeskelemään, sillä silakka oli jättänyt suuhun kovin ilkeän maun.

"Mutta mikä päivä nyt oikein on?" oli Heikin ensimmäinen kysymys, kun oli saanut vedellä huuhtotuksi ilkeän maun suustansa.

"Häh, etkö sinä enää sitäkään muista?" sanoi toinen vieraista pojista, mutta ei ollut luultavasti itsekään oikein varma asiasta.

"Nythän on heluntain kisapäivä", virkkoi Ville, joka paraiten näytti olevan tajullaan.

"Niin, niin oikein, heluntai-maanantai – niin aivan", äänelivät toiset ja Ville rupesi taas pulloa tutkimaan.

"Tanhulassa on kisakin", tiesi Paavo.

"Niin, lähdetään sinne!"

"Aika kierua!"

"Hiisi kun me nukuttiin kauan!"

"Ryypätään ensin ja mennään sitte".

"Ka, kun ei Johanna ole mennyt kisalle!" – ihmetteli Paavo.

"En ole viitsinyt, mitäpä tuolla".

"Vai mitäkö! – Ethän ole körttiläiseksi tullut? hehheh!"

"Olisko siitä sinulle jotain haittaa?"

"Aina vähin, he heh!"

"Ei vähääkään".

"Joko tekin riitelette? – Lähdetään nyt kisalle, kello jo käy viittä".

Tämä Villen ilmoitus pani toiset liikkeelle.

"Johanna, pane meille vähän ruokaa, että saa haukata, ei taitta kovin pian tulla", kehoitti Heikki. Mutta Johanna heitti vihaisen katseen veljeensä eikä liikahtanutkaan käskyä täyttääksensä.

"Kuulkaa! Poikain huutoa".

"Ja pärinää!"

Kaikki hörhistivät korviansa. Räiske ja jytinä, jota vallaton huutaminen säesti, kuului kujalta.

"Ne ajavat pihaan. Lähdetään katsomaan!"

Villen kehoitusta seurasivat kaikki, astellen miehissä tulleita vastaan ottamaan.

Johannan katse synkistyi ja koneentapaisesti kallistui hän uuninikkunaan, nähdäksensä hänkin keitä tulossa oli.

"Lompit!"

Niin rähisi toinen vasta tulleista, joita oli kaksi. Komea ori pysähtyi huohottaen tallin eteen. Huutaja jatkoi:

"Kotonako te vaan? Tulkaa rattaille ja kisalle. Siellä tapellaan.

Meidän kyläläiset tahtovat olla takavoitolla, kun Remppulan ja Pamppulan kyläläiset ovat yksistä puolin. Ja te vain kotona".

Ajaja käänsi jo hevosensa.

"Mitä sanot? Meidän kyläisetkö selkäänsä ottavat, herra siunatkoon!"

"Niin, niin, lähtekää!"

Teerelän veljekset rupesivat elämään.

"Malmarini! Pannunvarteni! Pistoolini! Puukkoni!" kiljahtelivat viskaton tuvassa kaikki sikin sokin.

"Mitä – mitä – mikä nyt on?" kyseli Johanna kauhistuneena katsellen veljiensä raivoa.

Veljekset eivät muuta ehtineet, kuin kiroillen etsiä tappeluaseitaan.

"Mikä niitä nyt taas riivaa?" Kysymyksiinsä vastaustakaan odottamatta riensi Johanna ulos, missä luuli saavansa asiasta paremman selvän. Saikin siellä kuulla. Tuli takaisin tupaan.

"Armollinen Jumala", vaikeroitsi hän, – "minkä kaltaisia villipetoja te olette! Miksi syöksette tappeluun kuin koirat? – Pysykää hyvät ihmiset kotona. Minä aavistan jotain onnettomuutta... Voi, älkää menkö! – Ville, sinä, joka olet vielä niin nuorikin, älä mene! – Heikki –".

"Älä sinä. Voitko sanoa Teerelän poikain ikänä paenneen? – Irti minusta, kakara!" melusi Heikki ja kiiruhti ulos.

"Veljeni rakas, pysy kotona ja vältä vaaraa". Johanna piteli käsivarresta Villeä, joka nyt todellakin näytti kahden vaiheilla epäröivän.

"Tule joutuun Ville!" kuului Heikin ääni ulkoa.

Ville seiso. Johannan toivo kasvoi. Hänen äänensä oli rukoilevainen, kun hän pyysi:

"Ville-kulta, kuule minua enempi kuin Heikkiä, älä mene..."

"Ville pelkää!" kuuluttiin pihalla sanottavan.

"Se on valhe! Pois!" Nuorukainen riuhtasi itsensä sisarensa pitelemisestä ja syöksi kiroten ulos.

"Mene sitten!" Johanna katkerana huusi, "ja tappele niin, että kerrankin saisit kylläksesi, verikoira!" Istuutui penkille tuskasta valittaen.

"Jumala taivaallinen!" hän vaikeroitsi, "kuinka häyryä ovat nuo veljeni! Mikä pakko heidän olisi suotta rynnätä tappeluun, johon ei ole vähääkään syytä? Tuo Heikki se on oikein piru ihmisen haamussa, aina se houkuttelee Villenkin, joka nytkin olisi jäänyt kotiin ilman hänettä. Isä kuitenkin nukkuu. Ei suinkaan hänkään muuten olisi saattanut kotiin jäädä. – Voi voi tätä meidän koti-elämää! Ei se ole ihme jos ihmiset siitä niin paljon puhuvat, kun se on tämmöistä". Johanna tyrskähti itkuun ja jatkoi: "Voi täti, rakas täti! Miksi ette pitänyt minua luonanne vielä, kun laskitte tänne! Olisin saanut olla tädin luona, olisin saanut edes arvoni pitää, mutta nyt... Kaikki he juovat kuin siat ja tämä talo menee ennen pitkää. Ihme oli että se äiti-vainaja sai tämän pystyssä pysymään. Siihen asti, kun hän eli, tultiin toimeen joten kuten, vaikka isä joi. Näissä kymmenessä vuodessa kuin äiti on ollut kuolleen, on talo päivä päivältä yhä hurjemmin kulkenut perikatoa kohti. Mihin tässä jouduttaneekaan, kun miehet eivät tee muuta kuin juovat".

Tytön äänekäs vaikerrus lakkasi, mutta sen sijaan vaipui hän painavaan tylsyyden tilaan.

Johanna oli äitinsä kuoleman jälkeen ollut kasvattina tätinsä luona, kunnes pääsi ripille pari vuotta takaperin ja tuli kotiin hoitamaan lankeevaa taloutta. Tällä ajalla oli hän jo saanut monta itkua itkeä, monta kovaa kokea. Nuoren tytön sieluun vaikutti varsinkin se katkeroittavasti, että kyläjuoruissa hänet usein seotettiin mukaan, kun puhuttiin Teerelän talon rappeutuvasta elämästä. Nuori mieli olisi odottanut lohduttavaa nostattamista, mutta sai usein vain pahantahtoista painostusta kokea. – Heikki oli jo istunut rattaille, kun Ville tuli tuvasta ja kiroten selvitti syyn viipymiseensä.

"Mutta mihin ovat joutuneet meidän vieraamme?" kysyi hän.

"Tietysti menivät matkoihinsa", nauroi Siipelän Kalle, Siipelän talon poika Suhjalan kylästä.

"Minä näytin heille vähän malmin-nuppia, silloin hivuttelivat huonetten takapuolille", sanoi Kuppilan Iikka, Teerelän naapurin poika.

"Pelkuri-parkoja! Niitä olis pitänyt jo äsken hieroa, kun olivat tuvassa, mutta kun emme tienneet, että taas ovat välit pahentuneet pamppulaisten kanssa", paneskeili Teerelän Heikki.

Kaikki olivat nyt sovittautuneet pienelle kärryn-lavalle.

"Hevonen!" karjasi Kuppilan Iikka oriilleen, joka korskuen ja maata kuopien oli jo kauan levottomasti lähtöä odottanut. Ori hyppäsi pystyyn ja lähti nuolena kylän lävitse maantielle. Hurja meno pyörtytti entisestään kohmelossa olevat miehet täyteen humalaan. Kauas kuului heidän huutonsa. Jykeviä tervapamppuja heiluttivat he ilmassa, niillä uhaten melkein jokaista vastaan tulevaa.

Ihmiset väistyivät peläten maantieltä ojaan, heikoimmat pelloille saakka.

II

Kisa Remppulan kylän Tanhulassa kiehui jo puolipäivän aikoina ylimmillään. Kaksi pelimannia istui kisatuvan pöydän päässä, toinen viulunjousta tuhansin kiemuroin tanssitti ja loihti esiin polskat ja valssit, mitkä tenhoten nuorison tempasivat kaikki iloiseen pyörivään hälläkkään. Huiluniekka puhalsi posket pullollaan klarinettia, kohotti tunnelmaa, lisäsi riemua, antoi hyppelylle repäisevämmän luonteen. Kauas kuului tämä peli. Kylän kujilla tapasi se kulkijain korvia pannen jalat tanssitahtia tavottelemaan. Soitto loihti koko kylän täyteen kisaa. Vanhat kuuntelivat kaukaa ja vaelsivat kisamuistoissaan, nuoret menivät lähelle ja heittäysivät iloisen telmeen pyörteisiin.

Ahkerasti siinä tanssittiin, vuorotellen polskaa ja valssia. Vaan kun pelimannit rupesivat katrillia soittamaan, silloin tuli toisille huoahdus-aika, ja tämän kunnia-arvoisen tanssin mestarilliset taitajat astuivat esiin näyttämään jalka-tempullisia ihmetöitä.

Mutta Remppulan kyläläisillä oli nyt, kun heidän kylässään kisa oli, muutakin tekemistä, ei vaan tanssia. Tytöt puuhasivat tulisijan ympärillä, porisuttaen kahvipannuissa mustaa ohra-kahvia. Kun keitos oli valmiiksi saatu, mentiin urkkimaan ja nykkimään kukin tuttujansa kisatuvasta asuintupaan, missä kestitys toimitettiin. Joku rikkaampi talontytär jo tarjosi oikein kahvia tutuilleen, mutta se oli ylen harvinaista.

Tapa vaati että samankyläläiset menivät yhdessä joukossa kisalle. Sisään tultua mentiin kylän-rinki. Niinpä tehtiin tälläkin kisalla. Remppulan poikain velvollisuus oli pidättää nyt jokaisen "kyläringin" paikoilleen seisomaan, ja ne pojista, jotka itsensä jonakin pitivät, menivät piirin sisään tarjoilemaan tutuille ja tuntemattomille viinaryypyt. Vaikka tämä tarjoomistapa näin tasapuoliselta näytti, oli siinäkin tutuilla kuitenkin etusija, sillä niille työnnettiin pullo useammat kerrat kehoituksella: "No ryypää paremmin". "Ota hyvä ryyppe, vähemmästä tuntuu" j.n.e. Ei tuttaville tarjoileminen kuitenkaan vielä tähänkään loppunut, sillä kaiken päivää kävelivät Remppulan pojat pullo taskussa ja nyhjäisivät tuo tuostakin yhden ja toisen nurkan taakse, missä yhä uudelleen ja taas uudelleen uudistettiin: "No ryypää paremmin".

Tämän kestitsemisen seuraukset eivät kauan pysyneet salassa, sillä kuta illemmalle aika kului, sitä jyskyisemmäksi kävi tanssi. Nurkissa seisijatkin unohtivat taitamattomuutensa ja antautuivat innolla voimakkaisiin polskan pyörteisiin.

Illan lähestyessä alkoi kisa-elämä saada vihdoinkin juopuneitten metelöimisestä pelottavan luonteen. Moni nuorimies hyppeli jo irvillähampain, tapaili pyöriessään kyynäspäillään vihamiestään. Mitään kiihkoa taltuttavia väliaikoja ei enää pidetty sillä pelimannit olivat jo juovuksissa ja vetivät yhteen jaksoon kiehtovia polskiaan.

Yht'äkkiä kuului pistoolinlaukaus. Paikalla vedettiin esiin useita tervapamppuja. Hirveä kiljunta himmensi pelinään. Pakokauhu valtasi tytöt ja osan pojistakin. Pelimannit pakenivat avonaisesta ikkunasta, hekin. Ikkunain taakse kertyi ulos paennut joukko uteliaana sisään kurkistelemaan.

Tappelu oli näin alkanut. Useita kylän isännistä oli jo alusta pitäin määrätty pitämään kisalle poliisi-vahtia. Ne kokivatkin voimainsa mukaan eroittaa tappelijoita. Mutta heidän lukunsa oli vähäinen, ja saivatpa onneansa kiittää, jos eheällä nahalla pääsivät pois temmellyksestä.

Pojat tempoivat tuppiaan, kun eivät muistaneet, että puukot jo aamupäivällä tarkastuksessa pois korjattiin. Jollekulle oli kuitenkin onnistunut säilyttää puukkonsa ja niiden kanssa he nyt telmivät, aivan kuin verenhimoiset pedot, katsomatta keneen sattuu.

Toiset pylyilivät kimputtain lattialla taistellen käsivoimin, nyrkein ja jaloin.

Leikki rupesi käymään niin kuumaksi, että useat katsoivat hyväksi ajoissa poistua, saatuaan kuhmuja ja useassa tapauksessa vertavuotavia haavoja. Pari urosta kannettiin jo pyörtyneinä ulos, sillä ystävät huolehtivat, vaikka kuumakin oli, kaatuneet pois jaloista.

Sen verran, mitä tuosta hurjasta riehusta sai selvää, voi huomata, että Pampullan- ja Remppulan-kyläiset olivat yksistä puolin Suhjalan-kyläisiä vastassa.

Kylästä oli vihdoinkin saatu kokoon miehiä, jotka tappelun kuumimmillaan ollessa ehtivät paikalle rauhoittamaan.

Tästä syystä syntyi tappelunmenossa se käänne, että pojat, jotka huomasivat heidän tointansa häiritävän, rupesivat kaikin, ikäänkuin yksistä puolin antamaan selkään kylän järjestysmiehille. Meteli näytti käyvän yhä sotkuisemmaksi, mutta rauhantekijäin puoli alkoi olla voitolla, jonka seurauksia sekin oli, että poikia tuon tuostakin pistettiin porstuaan, ja vieläpä isällisellä kädellä kuritettiin uppiniskaisimpia. Viime mainitut riehuivat pihalla naisväen keskellä, koettaen siellä edes huudollaan tuhoja tehdä, ja saaden yltyä vaan siitä, että naisväki koetti heitä rauhoittaa. Piha oli ihmisiä täynnä, joista osa kirosi ja kiljui, toinen rukoili, pyyteli; tytöt kehoittelivat kotiin lähtemään.

Erinäistä huomiota tappelun melskeessä herätti eräs varteva nuorukainen, nimeltään Moonu, kotoisin Pampullan kylästä.

Raivoisana riehui hän ja pieksi ympärilleen mitä vaan ylettyville sattui, ei säästänyt muita eikä itseään. Aseet oli häneltä jo kuitenkin saatu pois ryöstetyiksi niin ettei hän paljailla nyrkeillään, vaikka ne jyrkivät olivatkin, saanut kovin suuria aikaan.

Rupesivat tappelijat kuitenkin väsymään, ja rauha luultiin olevan likellä. Mutta silloin juuri, kun tämä toivo oli toteutumaisillaan, ajoi Kuppilan Iikka kuormansa pihaan.

Pihassa olijat vetäytyivät seinuksille ja tekivät tulioille laveata tilaa.

Iikka paukutteli tervapiiskalla oriinsa lautasia ja pakoitti sen suoraa päätä ryntäämään portaille. "Teerelän pojat!" huudahdeltiin, "Näitä vielä tarvittiin! – Mitä tästä vielä tulee!" suhistiin.

Kuin kissa hiiren niskaan, lensi Ville tappelupaikalle, toiset perässä.

"Hurskus murskus!" Ville huusi, ja hypähti huoneen kynnykseltä puoli lattiaan.

Suhjalan kyläläisiltä pääsi riemun kiljuva karjunta; vastapuolelta yhtä lannistumatonna vastattiin. Nekin tappelijoista, jotka jo olivat vetäytyneet pois, tunkivat nyt uudelleen sisään puoluettaan auttamaan. Moninkertaisella raivolla uudistui tappelu. Seinät jyskyivät ja paksut lattiapalkit notkuivat hirveän temmellyksen alla.

Kylästä tuodut rauhantekijätkin sekautuivat osalta tappeluun, sillä eivätpä mielineet heittää kostamatta iskuja, joita rauhaa rakentaissaan saivat.

Näin oli petomainen riehunta taas uudessa vauhdissa, kun tieltäpäin tuli pihaan juosten verevä nuorukainen.

"Täälläpä elämää on; kutka siellä tappelevat?" hän kysyi, seisahtuen siihen joukkoon, joka tirkisteli ikkunasta tappeluhuoneeseen.

"Niitä on tuvan täydeltä, veljesi Moonukin", vastattiin.

"Saakoon nyt kerrankin köniinsä!" arveli nuorukainen naurussa suin, ja ryhtyi toisten seurassa huoneeseen kurkistelemaan.

"Katsokaa Moonua!" huudahti joku.

"Voi pöllöä! Pitääköhän mun mennä ottamaan hänet pois sieltä", arveli vasta tullut.

"Älä, Joonas! – olisitpa hassu. – Anna hullutella", huusi joku tytöistä ja koko joukko yhtyi häneen.

"Älä mene", sanoi muuan mieskin.

Mutta Joonas, – se oli nuorukaisen nimi – oli jo menossa sisään.

"En viitsi", sanoi hän, "nähdä, että hän tuolla tavalla pölläilee".

Estelemisen huutoon yhtyivät kaikki tytöt, mutta ilman toivottua seurausta.

"Antakaa mennä", sanoi taas muuan mies-katsoja, "saadaan nähdä kuinka hän poikia pöllyyttää".

"Mennään ikkunasta katsomaan, mitä hän tekee!"

Joonas seisahtui silmänräpäykseksi kisahuoneen kynnykselle. Silmäiltyään ympäri huonetta, äkkäsi pian veljensä. Voimakkailla käsillään alkoi hän miehiä sivuille päin viskoa ja, näin itselleen tietä raivattuaan, pääsi pian Moonun luokse. Hän tarttui takaa päin viime mainitun kaulukseen, sanoen:

"Nyt mennään".

Mutta Moonu, joka ei mielinyt veljeensä seurata, rupesi tekemään vastarintaa. Kuitenkin näytti Joonas pääsevän voitolle. Ovelle takaisin ei kuitenkaan ollut niin helppo enää päästä, Joonaskin alkoi saada paukauksia usealta taholta.

Hänen täytyi heittää, irti Moonun kauluksesta ja ruveta oikein toden perään pyrkimään pois tappelijain keskeltä.

Rauhan rakentajista ei ollut enään suuria tietoja, toiset olivat paenneet verissäpäin pois ja toiset sekautuneet itsekkin tappeluun. Vaan apua ei Joonas näyttänyt kaipaavankaan, sillä pian oli hän saanut taas tiensä auki raivatuksi, ja olisi voinut pistäytyä ulos. Mutta hän ei tahtonut sittenkään jättää Moonua, vaan tahtoi, hinnalla millä hyvänsä, viedä tämänkin pois. Moonu oli silloin sekaantunut sarvista yhteen Teerelän Heikin kanssa.

"Päästäkää irti, surkeat!" Joonas työnsi Heikkiä ja Moonua toisistaan erilleen. Pian se onnistuikin, ja sitten ovesta ulos pyrkimään. Vaan tuskin oli hän astunut kynnykselle, pitäen oikealla kädellä kiinni Moonusta, kun hän vasemmassa käsivarressaan tunsu kipeän pistoksen. Tämä oli jo liikaa! Salaman sukkeluudella kääntyi Joonas katsomaan taaksensa, ja ehti paraiksi näkemään miten Teerelän Heikki pisti puukon taskuunsa.

Junkkari aikoi kadota joukkoon, mutta ei sitä ehtinyt, ennenkuin sai jo semmoisen paukauksen Joonaan nyrkistä, että tupertui pyörtyneenä lattiaan seinän viereen. Joonas vaaleni, luuli ensin miehen henkensä heittäneen, mutta havaitsi kohta, että tämä liikahteli. Juuri silloin juoksi huoneesta hänen sivutsensa mies huutaen:

"Oi – oi – oi! Teerelän Ville löi puukolla – hän murhasi minun!"

Mies kaatui portaille ja parvi kokoutui hänen ympärilleen; siihen jäi Joonaskin.

Siunauksia, avuksihuutoja, itkuja.

Tappelu oli murhasanoman levittyä laannut.

Nimismieskin saapui paikalle; kuoleva oli jo silloin vetänyt viimeisen henkäyksensä. Hiljaisuus, jota vähän aikaa takaperin olisi ollut vaikea mielessäkään kuvitella, vallitsi.

"Onko tullut murha?" kysyi nimismies.

"On", kuului useita vastauksia.

Nimismies astui kiireesti portaille. Hänen muassaan tulleet miehet seurasivat.

"Kuka on murhaaja?" kysyi hän katseltuaan kuollutta.

Jotain suhistiin, mutta selvää vastausta ei kuulunut.

"Kuka on tehnyt murhan?" Nimismiehen ääni oli nyt jo tiukempi.

Joka taholta kuului epäröivää suhinaa; korvaan sattui useasti nimi:

"Teerelän Ville".

Nimismies tunsu nimen. Tiesi nyt myöskin, kuka oli murhan tekijä.

Varmana tästä ja perustaen kysymyksen kuulemiinsa kuiskauksiin, kysyi hän:

"No missä hän on?"

"Tuolla porstuassa!" vastattiin useasta suusta, ja jokainen näytti olevan täydellisesti selvillä, kenestä oli kysymys.

Nimismies astui porstuaan ja viittasi miehilleen, jotka seurasivat perässä.

Teerelän Ville oli koko ajan seisonut porstuassa, hiljaa tuijottaen portaille. Vaan kun nimismies astui jalkansa kynnyksen yli, loikkasi Ville suutupaan ja näytti aikovan paeta avonaisen ikkunan kautta, mutta useita rivakoita käsiä tarttui samassa hänen niskaansa.

"Mitä minusta tahdotte?" kyseli tuikeasti kiinniotettu, riuhtoen irralle päästäkseen.

"Hiljaa!" Nimismies oli totinen. Villekin vaikenä. Ruununpalvelija otti taskustaan parin käsirautoja. Ville vaaleni yhä.

"Tänne kätesi" kuului komento.

"Mitä varten? En minä ole mitään tehnyt!"

"Miksi pakoon aijot sinä kurja, jollei mikään omaatuntoasi paina?"

"Mutta minä en ole syyllinen". Villen ääni oli hätäinen ja värisevä.

Nimismiehen ääni oli vakavan juhlallinen, kun hän lausui, luoden silmäyksen ympärillä oleviin: "Se, joka teistä voi sanoa, että tämä on syytön tuohon murhaan, nostakoon ylös kätensä!" Jokaisen silmät lensivät uteliaasti ympäri huonetta, vaan yhtäkään kättä ei näkynyt ilmassa. Sanaakaan enään lausumatta, otti nimismies Villen kädet ja kytki ne.

Ville ei vastustellut.

"No viekää mihin tahdotte, ei tämä poika pelkää. Mutta murhaa en ole tehnyt".

Ville koetti saada äänensä röyhkeämmäksi, mutta turhaan; – se tuli kuin maan alta, vienosti koleana ja värisevänä.

Nimismies kääntyi pois päin.

Jokaisen huomio oli tähän saakka ollut niin kiintyneenä edellisiin tapauksiin, että nyt vasta huomattiin Heikki, joka nurkassa voihkasi. Nimismies astui otsa rypyssä sinne.

"Kuka on sinua lyönyt, – missä on haavasi?" nimismies uteli.

Heikki käänsi vaivalla itseänsä ja viittasi kädellään Niemelän Joonaan, joka sanatonna seisoi taampana.

"Tuo", sanoi lyöty.

Nimismies katsoi osotettuun suuntaan.

"Häh – mitä – Joonasko?" hän kysyi ilmeisesti kummastuneena.

"Nii-in".

"Missä on sitten sinun haavasi?"

Heikki osoitti takaraivoaan. Sitä tutkittiin, vaan haavaa ei siellä ollut; ainoastaan iso kuhmu.

"Kuinka sinäkin, Joonas, teet tällaisia töitä ja tuletkaan tällaisiin paikkoihin? Sinusta olen luullut toki parempaa".

Sana ei tahtonut kulkea Joonaan suusta, kun hän sitä yritti. Kuitenkin se vihdoinkin onnistui niin, että hän selvitti mitä varten oli tullut ja mitä varten oli Heikkiä lyönyt.

Heikin iskemä haava oli hyvin pieni, mutta se vuosi verta, vaikka sitä oli koitettu huivilla ympäri sitoa, ja se todisti puhujan puolesta. Moniaat näkijät todistivat selityksen oikeaksi. Mutta olipa niitäkin, jotka väittivät Joonaan syyttää tappeluun ryhtyneen. Väittely oli syntymäisillään, mutta nimismies sen lopetti murinaan.

"Kuinkahan lieneekin", virkkoi nimismies vihdoinkin, "tämä asia täytyy tulla tarkemmin tutkituksi. – Joonas tulkoon vankivartijan luo". Harmaana kasvoiltaan kuulteli Joonas käskyä. Monen kasvoilla kuvastui hämmästyksen, sillä vähimmän kaikista olivat he Joonaan kiinnijoutumista osanneet aavistaa.

"Pannaanko minut rautoihin?" kysyi Joonas kumealla äänellä, ja astui nimismiehen eteen.

"Ei vielä ainakaan".

Kysyjä siirtyi näköjään kiitollisena sivulle.

Viimeisten tapausten aikana olivat tappelijat osanneet paeta paikalta niin tyyni, ettei ollut enää jälellä kuin muutamia. Vaan kun ei niidenkään päälle kuulunut mitään erinäistä syytöstä, jäivät he nimismieheltä rauhaan. Tyttöjä sekä kylästä kokoontuneita akkoja ja ukkoja oli paljon paikalla.

"Kumma ettei täällä ole tehty useampia murhia!" ihmetteli nimismies kun hänelle kerrottiin tappelusta.

"Kummapa kyllä, mutta pahimmilta saatiin jo päivällä puukot pois, eikä niitä enää ollut kuin viimeksi tulleilla".

"Eikö kukaan muu saanut puukonhaavoja, kuin Joonas ja murhattu?"

"Saivat kyllä, monet, mutta ne olivat itse niin syyllisiä tappeluun, että katsoivat kentiesi paremmaksi pitää ne hyvänä, kuin ruveta ilmoittamaan".

Nimismies toimitti väen hajalle ja käski jonkun viemään murhatun leikkaushuoneelle.

Pidätetyitä lähti hän miehineen viemään vankikulettajalle.

III

Jäätyään yksin kotiin, kului Johannalta aika hitaanlaisesti. Isä nukkui koko päivän ja ainoastaan joitakuista kyläläisiä sattui pikimältään pistäytymään. Johanna kutoi sukkaa ja mietiskeli. Toisinaan, kun ei isäkään sattunut kuorsaamaan, oli tyttö nukahtamaisillaan, mutta silloin hän meni ulos, huuhtoi kaivo-vedellä kasvonsa ja tuli virkeämmäksi.

Johanna oli juuri kasvojensa pesun päättänyt, istunut uunipenkille ja alkanut rivakasti kutoa sukkaansa punaista raitaa, kun ovi avautui ja sisään astui vaivalloisesti liikkuva vanha eukko, jota kylän kesken nimitettiin Saaraleenaksi.

Tuskin oli Saaraleena saanut oven sen verran raolleen, että siitä sopi pään sisään pistää ja nähdä Johannan, kun jo alkoi:

– "Siunatkoon! – pitääkö mun uskoa silmiäni, että Johanna olis pois kisalta. – Totta totisesti, mitähän nyt pojat sanovat, kun ei tuo lintujalka ole siellä valssaamas. – Kyllä Siipelän Kallella ja Kuppilan Iikalla on ikävä! Tiedän sen varmaan, koska ovat monta kertaa pyytäneet mun – mutta mitäs tuosta puhun. – Kylläpä sinä jo ymmärrätkin. – Mutta on siellä vaan monella muullakin kaipausta. Kehutaan, että Niemelän Joonaskin meinaa, mutta sitä en minä ikänä usko... Köyhä! Millä se komiain korvalle, sellaisten kuin Kuppilan Iikka ja Tammiston Samppa? – Noo, johan sekin nyt mies miehenänsä menee ja sanotaan, että sillä on rahaakin neljä tuhatta markkaa. Mutta pian se raha on mennyt, kuin ei ole taloa niin kun tälläkin Kuppilan Iikalla ... puoli manttaalia, lapsi! – Se on jo koto se, johon sopii emännäksi mennä. Kyllähän Kuppilas on Miinakin, tytär-Miina, mutta sen isäntä suoraa rahalla, kun on kyllä sitä". – Saaraleena levitti käsiänsä. "Sen vain sanon sulle: 'valitse parahin puska, kun on kyllä valikoiman varaa!' – No Maija on kisalla? Se on tietty, missäs kauha on muualla kun padas. On sekin laitaa, kun piikaleppana on kisalla ja tyttären täytyy olla kotona. – Mutta sellaisiahan ne ovat tämän aikaiset piiat. En minä koskaan lähtenyt, jos tytär kotona oli, e-en! Sen verran häpyä mulla oli".

Nyt vasta tuli aikaa Johannalle jotain vastata, sillä muori alkoi kaivaa nuuskarasiaansa.

"En minä halunnutkaan kisalle, käskin Maijan vain mennä, hänen teki mielensä". Mutta Johanna puhui kuuroille korville, sillä muorin kaikki aistit olivat kiinnitetyt omiin asioihinsa.

"Noh – noh – mitä – missä – missä – ?" äännähteli hän, kun monista, kaikenlaisella kamalla täytetyistä taskuistaan etsiskeli tuohista ystävänsä, eikä tavannut sitä.

"Mutta – voi tyrä sekänä! Missä juuttahilla on nuuskatoosani?" Saaraleenan hätä oli sydämellinen. Uskollinen toveri, lääkäri, lohduttaja, ruoka ja juoma; kaikkein näiden sijassa on köyhällä vaimolla nuuskarasia. Nyt pelkäsi Saaraleena sen kadottaneensa.

"Oletteko kadottanut?"

"Älä puhu, lapsikulta! Tulispa siinä vahinko. – Mutta tu – tuolla se pahahenki nyt vihdoin on! – Tule nyt sieltä käsiin, nokkani on tyhjä kun pesty kastrulli. – Kas niin, ota nyt vastaan kuonokulta mitä tässä tarjotaan! Ota Johanna sinäkin, se on oikein kanvertilla kryydytystä, ja siellä on 'tunkkapöönäkin'".

"Vai on tunkkapöönäkin, mikä se on?"

"Se on ympyräinen niinkuin papu; – kaiva sormellasi sieltä toosasta, kyllä sen löydät".

"Ka, niin on; – sepä on!"

"Mitä sinä siitä Maijasta tykkäät, onko se hyvä piika?"

"En minä hänestä ainakaan mitään moiti".

"Joo'o, mutta kamala se on, kun kisalle menee, eikä tytär".

"Eihän se mitään ole".

Saaraleenan silmät vilistelivät nyt jo viililautasilla ja hän alkoi:

"Teillä on paljo särvintä, mutta eihän ole kummakaan, teillä on hyviä lehmii ja hoidetaan hyvin. – Sisar-Tiina sanoi, että Teereläs on niin hyvää piimää, ettei koko kyläs semmoista, niinkuin

tervaa, niin toimitti sisar-Tiina. Mä sanoinkin jotta tarvittispa sitä saada maistaa. – No Heikki ja Ville ovat tietysti kisalla. Kumma kun eivät ne jo ole akkoihin sekaantuneet, vaikka en minä tiedä jos ovat jo yrkämiehinä. Minä niin vähä kuulen ihmisten asioita, en tiedä niin mitänä – en mitänä, – mitäpä minä tietäsinkään, – kukapas tällaiselle semmoisia puhuisi". Saaraleena huiskutteli ruumistansa ja näytti tuntevan itsensä hyvin hyljätynsä samalla, kun taas antoi silmänsä vilistää pitkin viilipyttyviä.

"Kukahen huolisi semmoisista juopporateista, kun veljeni ovat".

"Se vasikka elää, joka juo. – Mutta kuinkas isä vaari jaksaa? Eipä häntäkään kotona näy". Saaraleena tirkisteli salaviihkaan myyrän silmillään sänkyyn ja taas hyllykaapin päälle jossa oli erillaisia ruokapyttyjä.

"Makaa". Johanna näytti jo alkavan tuskastua uteliaasen vieraasensa.

"Joo'o, vanhat tarvitsevat lepoa. Kun minäkin menen kylästä mökille, niin täytyy panna aina vähäksi aikaa levolle sänkyyn. Olen jo ruvennut väsymään. – Olisko sinulla Johanna kaljaa? Antaisit mulle vähän juoda, kurkkuani niin kuivaa".

Johanna otti tuopin pöydältä ja antoi muorin käteen. Kova näytti jano olevankin, sillä Saaraleena veteli aika siemauksia.

"Uh huh huh, kuinka mä kovin join. Sepä nyt vasta oli hyvää kaljaa, oikein juhla juomaa. – Tuhansia kiitoksia, Johanna-kulta".

"Oliko edes kyllä? Minä menen lisää laskemaan", keskeytti Johanna, kun sai käteensä tyhjän tuopin.

"Ei ei, sitä oli kyllä. Älä mene ainakaan minua varten laskemaan. Mutta jos sinulla on piimää, niin pane sitä vähä tuonne leiliini. Täytyy jo ruveta kotiinpäin hankkimaan". Johanna sai leilin käteensä, ja muori jatkoi: "Niinkuin äsken sanoin, ota vaan mieheksesi Kuppilan Iikka, niin et kauppaas kadu!"

Mummo olisi kenties vielä jatkanut, mutta hän keskeytyi siitä, että Maija tuli suurella kiireellä tupaan.

"Lakatkaa jo noista hullutuksistanne!" käski Johanna kun kuuli Maijan tulevan.

Maija oli hätäntynyt ja palavissaan.

"Voi hyvä Jumala!" hän huusi ovesta tultuaan, "voi Johanna parka, mitä nyt on tapahtunut! – voi, voi! Älä nyt sentään kovin pelästy – " Maija istui hohuuttaen penkille. Johanna jäi hämmästyneenä leili kädessä seisomaan keskilattialle ja Saaraleena repi huivia korvainsa päältä, että paremmin kuulis.

"Mitä, mitä on tapahtunut?"

"Ville on tehnyt murhan".

"Murhan!" äännähti Johanna ja leili putosi kädestä lattiaan.

Muori oli kiintynyt tarkastelemaan Maijaa. "Voi armahda, voi armahda, voi armahda!" huokaili hän ja huiskutteli hartaasti ruumistaan. "Ja nyt joutuu poikaparka kiinni, voi laupias isä!"

"Ja kenenkä on hän...?" änkytti Johanna kasvoiltaan vaaleana.

Maija mainitsi murhatun nimen.

"Missä on Heikki?"

"Niin, – Heikkiä on lyöty, häntä tuodaan pian kotiin".

Tämä sanoma Heikistä ei juuri näyttänyt erityisesti Johannaan vaikuttavan, eikä hän edes kysynyt, kuka oli Heikkiä lyönyt. Kuvapatsaan tapaisena seisoi hän tuijottaen Maijaan.

"Laupias Jumala!" hän huudahti, "mitähän hirmuja se viina vielä saattaakaan matkaan tässä kurjassa talossa..." Hän tyrskähti itkuun ja peitti kasvonsa esiliinallaan.

"Lapsi-parka, kyllä sulla on suruja, mutta pane nyt piimää sinne minun leiliini, että pääsisin – ka tuollako se leili onkin, lattiassa? Mitä varten sinä sen sinne heitit? – Voi kummaa! Entä ei ole kuitenkaan mennyt rikki", pani Saaraleena ja tarkasteli vanhaa likaista leiliänsä.

Johanna rupesi nyt kiireesti liikkumaan, ikäänkuin jotain etsien.

"En ehdi, en ehdi nyt, – oi! tulkaa toiste Saaraleena, niin minä annan teille piimää, mutta nyt en ehdi, minä menen katsomaan sinne tappelu paikalle – "

"Mutta Johanna! Mitä sinä teet siellä? Heikki tuodaan pian kotiin ja Ville viedään vankivartijan luo, ja muuten on ensin osa jo lähtenyt sieltä pois", selitti Maija.

"Mutta murhatun tahtoisin nähdä, että oikein veljeni tuntisin. Mitä Ville sanoi kun kiinni pantiin?"

"Mitä hän sitten sanoi ... kerskaili vaan".

"Ja vielä kerskaili! – Voi hirmua, kun aavistukseni kävi toteen! – Miksi juuri pitää minun sukukuntani olla tällaisia?"

Johanna riensi ulos.

Saaraleena oli myöskin jo pois lähdössä.

"Tuopa nyt vasta on riivattu tuulihattu, kun oli vähällä särkeä hyvän, Matti vainajan tekemän leilini. Ei Teerelän juopoista olisi ainakaan ainoakaan kyennyt semmoista sijaan tekemään. Se meidän vainaja olikin hyvä tekemies; pappilan rouvakin osti kerran kolme hänen tekemäänsä askia, ja kehui niitä. – Tämähän nyt vasta on konstia, kun viivyttaa ja odotuttaa ihmistä täällä koko päivän, eikä sitten annakaan piimää, muutama trulli! Lähtee vaan. – Mutta oma syyni, olisihan minun pitänyt jo tullessanikin tietää kuinka täällä käy, aina täällä tapellaan. Täytyy nyt jo mennä, niin kauan kun edes pääsee eheällä nahalla".

Näin haasteli muori itsekseen, mutta kuitenkin niin kovalla äänellä, että Maijakin sen taisi kuulla. Sitte alkoi liikata pois.

Maija huokaili vaatteita muuttaessaan ja lähti ulos, luultavasti lemmiä noutamaan.

Vähän aikaa sen jälkeen heräsi isäntä-ukkokin pitkällisestä unestaan. Hän oihkasi pari kertaa sängyssään, sillä helteisen ilman vuoksi oli hyvin palava. Raotti vähän etehitten syrjää, ja äyhkäsi karkealla äänellä:

"Juotavaa!"

Vastaukseksi ei kuulunut muuta kuin karpästen surinaa, joista parvi etehitten avattua lensi julkeasti ukon nenälle.

"Sooh!" pani ukko ja pyyhkäsi pois.

"Onko ketään siellä?" huusi hän ja kurkisteli pitemmälle sängystä.

Ei vastausta kuulunut.

"No ovatko ne hiiden kattelassa joka sorkka?" hän sitten myrisi, ja alkoi kömpiä lattialle. Asteli pöydän luo ja tirkisteli juotava tuoppiin joka vielä oli äskeiseltään tyhjänä; se lennätettiin nyt takapenkille, niin että kaksi rannetta katkesi. Oviloukossa seisoi vesikorvo. Täytyihän ukon nyt veteen tyytyä, kun ei kuitenkaan viitsinyt mennä kellarista kaljaa laskemaan. Vaan vesinappo oli poissa. Väsyttävää oli etsiminen, täytyi ottaa tuon tyhjän puutuopin takapenkiltä, johon se äsken heitettiin.

"Niinpä sekin vuotaa kun kassi, menivätkö ne vanteet nyt poikki? Löyhiäpä ne olivatkin!" paneskeli ukko, kun vesi norona juoksi uurteista lattiaan. Sammutettuaan janonsa, heitti hän tuopin pöydälle. – Pihalta rupesi kuulumaan ihmisääniä.

"Ketähän sieltä on tulossa? Lienevätköhän poikia, vai onko Tervahaudan Juha liikkeellä? – Onkohan tuolla pullossa vielä viinaa?" Näin itsekseen haastellen, asteli kaappinsa luo. Vaan tyhjänä oli joka ainoa pullo. Useammista koki hän kallistaa suuhunsa, jos sattuisi jotain valumaan, mutta kaikki turhaan.

"Kaikki on tyhjänä, ei niin tippaakaan. – Taitaa olla parasta, että menen uudestaan sänkyyn, koska niin rasittaa ja painaa", puheli kömpiessään vuoteelle. Sitten veti hän esiripun tiukasti kiinni ja rojahti selälleen puhkuen ja ähkyen.

Rähinätä, jonka ukko sattui pihalta kuulemaan, pitivät Heikin saattajat. Johanna oli tullut näiden vastaan, vaan palannut siitä takaisin, kun oli kuullut, että murhattu ja murhaaja olivat jo sieltä kukin paikoilleen korjatut.

Äänettömänä ja sanaakaan virkkaamatta kulki Johanna rattaiden sivulla, joissa Heikkiä kotiin kuletettiin.

Heikki makasi rattailta ja vilkasi toisinaan arasti sisartaan, sillä hän luuli huomaavansa, että tämä liian tarkoin hänen menetyksiään piti silmällä.

"Kuka sinua on lyönyt?" kysyi Johanna.

Heikki katsahti ilkeästi Johannaan.

"Niemelän Joonas".

Johanna näytti joutuvan hämille.

Heikin olisi tehnyt mieli katsoa Johannan kasvoihin, mutta tämä oli ne toisaalle kääntänyt.

"Oih!" oihkasi Heikki.

Johanna oli taasen saanut sisällisen riehunsa osaksi asettumaan. Taasen katseli hän veljeänsä ja pudisti päätänsä.

"Niin kipeä ei hän ole kuin hän tahtoo luulotella, vanha teeskentelijä", mutisi Johanna.

Kun oli päästy Teerelän pihalle, kannettiin Heikki tupaan.

"Oih, oih!" valitti tämä.

"Oletko tosiaankin niin huono, ettet kykene itse tupaan menemään?" kysäsi Johanna, ja pieni ilveily näyttäikse suun sopissa.

Heikki purasi huultansa, mutta ei vastannut mitään.

Johannan silmät iskivät kiukkuja. Hän valmisti kuitenkin sijaa ovisänkyyn, kun ei tahtonut vieraitten nähden ja kuullen ruveta paljastamaan veljensä luultua halpamielisyyttä.

"Oih, voih!" pani Heikki kun laskettiin vuoteelle, ja oli vaipuvinaan kokonaan uuvuksiin.

Peräsängyn esiripun raosta tirkisteli kaksi silmää, ja tirkistelijä murisi hiljaa itseksensä:

"Mitä onko tuo nyt saanut rykänsä? Sepä sattui kohdalle!"

Heikin tuojat lähtivät pois ja Johanna pistäysi ulos.

Silloin, yhtä aikaa, tempaistiin molempain vuodetten esivaate syrjään.

Isä ja poika silmäilivät toisiaan.

Kun tätä katselemista oli hetkinen kestänyt, virkkoi isä, ikäänkuin paremman puheen puutessa:

"Onko sinua lyöty, vai mikä sinun on?"

"On", kuului vähän ajan kuluttua murahtava vastaus.

"Kuka?"

"Tiedättehän, ettei niitä miehiä kasva joka mättäällä, jotka tätä poikaa lyömään kelpaavat".

"Kuitenkin lie se nyt kuitenkin joku ollut, joka siihen on kyennyt!"

"Niemelän Joonas", laski Heikki hammasten välistä. Sitten käänsi kasvonsa seinään päin, ikäänkuin merkiksi, ettei hän enään halunnut jatkaa puhetta siitä aineesta.

Mutta ukolla oli vielä kysyttävää.

"Missä Ville on? Toivoakseni ei hänen ole asiat yhtä huonosti kuin sinun, sillä hänessä luulen löytyvän kuitenkin miehen vastusta".

"Liiaksikin".

"Mitä sanot?"

"Sanon, että hänessä on miehen vastusta liiaksikin!" Poika matki isänsä äänen painoa.

"Mitä sillä tarkoitat?"

"Sitä, että hän istuu vankivartijan luona murhasta".

"Mitä sanoit?!" kiljasi ukko, mutta ylöskavahtaminen sängystä sekä hämmästys kasvoilla merkitsivät, että hän oli oikein kuullut.

Johanna tuli samassa sisään, hänelle huusi ukko vastaan:

"Johanna! Onko totta mitä Heikki sanoo, että Ville on tehnyt murhan?"

"Kuuluupa olevan".

Johannan ääni oli valittava, ja itku, joka jo ulkona oli vuotanut, puhkesi nyt entistä katkerampana. Tyttö vaipui penkille istumaan.

Saamainsa tietojen nojalla kertoi Johanna isällensä tämän tapauksen erityis-seikkoja.

Ukko raivosi, riehui kuin hurja hullu, tahtoi musertaa ja rikki raastaa kaikki mitä saatavilla oli.

"Hevonen kotiin!" hän Johannalle huusi, "minä tahdon mennä Villen luo!"

Johanna lähti vapisten hevosta noutamaan.

"Helvetti, minkälaisia heikkohenkisiä ne ovat, – kun yhdestä puukon pistosta heittävät henkensä! – Ja semmoisten tähden täytyy nuoren pojan ottaa raudat jalkoihinsa. – Mutta se onkin mies, joka rautoja kantaa, eikä se, joka lautoihin pannaan, – Oli se sentähden liian nuori, tuo poika, rautoja helistelemään – toista olisi, jos ne minun jaloissani – minäpä niitä osaisin kantaakin, koska kaksi kertaa olen jo siinä koulussa ollut. – Minä oikeastaan olen luotukin linnaa varten, – minä olen itse tappelumies, minä! Kuka on kuullut minun milloinkaan aristavan! – Mutta tuo poika, se saattaa ruveta pian urajamaan ja sitten kaikki lörppöhuulet häntä äikistelemään! – Mutta sitä en minä kärsi, en! Ennen tahdon mennä poikani kanssa Siperiaan!"

Näin raivosi ukko ja viskoi kaikki eteensä sattuvat huonekalut, ynnä muut, nurinniskoin.

Poikakin, joka ovisängyssä makasi ja katseli isänsä raivoamista, pysyi siellä ääneti, sillä vaikka tottunut tuommoiseen, oli tämä raivoaminen kuitenkin outoa entiseen verraten. Heikki ymmärsi, että se oli – isän rakkautta.

"Niinhän mellastatte kuin hullu", Heikki vihdoin virkkoi.

"Kitas kiinni, sinä jäneksen poika, jota jokainen nulikka helposti kurittamaan kelpaa!"

Heikki kirasi hampaita ja kääntyi muristen seinään.

Johanna tuli tupaan ja ilmoitti tuoneensa hevosen.

"Pane, Johanna, se valjaisiin". Ukon ääni oli lempeä, melkein itkevä.

Tytär loi kummastuneen katseen isäänsä, ja lähti täyttämään tämän käskyn.

"Löytyyköhän minunkin isässäni ihmisellisiä tunteita, vai mitä merkitsi tuo ääni?" mietiskeli Johanna asettaessaan hevosta aisoihin.

Tuvassa puuhaili ukko lähtöä. Hän meni vielä, kun jo muuten oli valmis, kaapin luo, otti sieltä pari tyhjää pulloa, sekä puheli itsekseen:

"Täytyyhän sille viedä edes viinaryyppy lohdutukseksi, mutta näissä pulloissa ei ole mitään. – Lieneeköhän sillä Jaakon Kaisalla? Melkeimpä luulen, ettei sen viina lopu ikänä. Tuolla Kuppilan syytinkiäijällä sitä varmaan on, se keittää sitä luvallisilla ja luvattomilla ajoilla. – Rahaa ei ole kun puolen tuopin hinta, mutta antakoon toisen puolen velaksi".

Pullot taskuun pistettyään, meni hän ulos.

Sanaakaan Johannalle virkkaamatta, otti ukko suitset käteensä ja istui rattaille. Pelokkaasti vavahteli hevonen, hänen kosketellessaan suitsia.

Tomu pölisi kujasta ja peitti paksuun pilveensä ajajan ja hevosen.

Johanna huomasi pullon isänsä lakkarissa ja näki miten tämä kujalta poikkesi Kuppilan pihaan. Käsittäen helposti, mitä asiaa sinne oli, pääsi huokaus rinnastaan ja hän puhkesi hiljaa sanomaan:

"Sitä viinaa taas! Kun ei sitä maailmassa olisikaan, niin minunkin isäni ja veljeni voisivat olla ihmisiä –".

IV

Kummastukseksensa näki Johanna tupaan tullessaan, että Heikki oli noussut vuoteeltaan, ja etsiskeli pöytälaatikoista ja kaapeista ruokaa suuhunsa.

"Joko se äijä meni?" kysyi Heikki, nähtävästi hämillään. Sillä hän aavisti, että Johanna kummasteli hänen pikaista parantumistaan.

"Jo", vastasi Johanna, katsellen todellakin kummastuksella veljeänsä.

"Mitä siinä töllöttelet? Laita että saan syödä!" hurisi sairas jotenkin terveesti.

"Eikö se saa vähän kummastuttaa, kun sinä niin heikosta lyödystä tulit noin pian terveeksi?"

Johanna puhui ivallisella äänellä.

"Terveeksi! – Kuka sanoo, että minä olen terve? Mutta täytyyhän yrittää edes syödä, jos ei mieli nälkään kuolla".

"Mutta eikö vähän niinkuin kaivele omaatuntoasi, kun sinun tähtesi täytyy toisen istua vankeudessa, eikä sinulla luullakseni ole kirpunkipua, ainakaan enää huomenna?"

"Vai niin. Sinä tahtoisit, ettei kenenkään, joka minua lyö, tarvitseisi saada siitä mitään rangaistusta. – On siinäkin sisaren luontoa, on! – Luulet kai saavasi Niemelän Joonaan mieheksesi, epatto! Mutta sitäpä luullakseni saatkin odottaa, tunteeahan sinun ilkeän luontosi jo kaikki ihmiset. – Jos on minulla luontoa, niin on sinulla kahta hirveämpi – "

"Hillitsehän jo suus, kelvoton! Ja sano milloinka olen ajatellut saavani Niemelän Joonasta valehtelija! – Jospa jolloinkin olisinkin sitä ajatellut, niin tiedänhän, että semmoiset toiveet olisivat turhia, kun sinä ja Ville olette hurjalla elämälläne saattaneet koko perheen ja talon perikatoon. – Joonas on kunnon mies, eikä luultavasti halua milloinkaan semmoisen miehen langoksi kuin sinä olet – "

"Kas kas kas! Ottipa luontoon, niin kuin pitikin, mutta – "

"Salata en tahdo sinultakaan, että surkuttelen Joonasta, joka ei ole milloinkaan ennen tappeluihin sekautunut, kun hänen täytyy nyt istua raudat jaloissa semmoisen miehen tähden, joka ei muuta osaakaan, kuin juoda ja tapella – "

"Etkö sinä tuki nyt jo suutasi!" huusi Heikki ja ryntäsi sisartaan kohti. Mutta tämä nähtyään, että vihuri lähestyy, pakeni ulos kovalla vauhdilla ja löi oven perässään kiinni. Portailla tölmäsi hän yhteen sisään pyrkivän nimismiehen kanssa. Kumpaseltakin pääsi huudahdus.

Heikki, joka aikoi rynnätä sisarensa perään, kuuli jo, kun hän oli tuvan kynnyksellä, että Johanna sattui portailla jonkun kanssa yhteen. Sen johdosta teki hän viisaan päätöksen: veti oven kiinni ja meni sänkyyn vällyjen alle odottamaan mitä tuleva oli.

Hämmästyneinä tuosta aavistamattomasta yhteentörmäyksestä, ponnahtivat Johanna sekä nimismies takaperin.

"Mitä elämää te täällä pidätte?" kysyi viimeksimainittu vihdoinkin.

Johanna ei vastannut mitään, vaan astui häpeissään silmät alaspäin luotuina tupaan; nimismies seurasi jälestä.

"Käykää istumaan", kehoitti Johanna matalalla äänellä.

Vieras seurasi kehoitusta ja istahti penkille. Johanna katseli ikkunasta ulos; hyrähti vihdoinkin itkuun.

Nimismies katseli sääliväisesti tyttöä, ja kysyi:

"Kenenkä edellä sinä äsken ulos juoksit?"

Johanna katsahti epäröiden ovisänkyyn päin. Kyselijä seurasi Johannan silmäin kulkua ja kysäsi vihdoinkin:

"Missä Heikki on?"

"Tuolla", vastasi Johanna matalalla äänellä, ja viittasi kädellään sänkyä kohti.

"Onko hän hyvin heikko?"

"En minä tiedä".

Nimismies astui vuoteen luo, raotti esirippua ja kysyi:

"Kuinka sinä nyt voit?"

Heikki makasi kasvot seinäänpäin käännettyinä ja oli nukkuvinaan.

"Onko täällä huoneessa ketään muita?" kysyi taas nimismies Johannaan kääntyen.

"Ei", vastasi tämä, "Heikin edelläkö sinä äsken ulos juoksit?"

Johanna tyrskähti taasen itkemään ja peitti kasvonsa esiliinallaan.

"Jos sinä menisit vähäksi aikaa ulos, meillä olisi Heikin kanssa kahden kesken puhuttavaa".

Johanna lähti ja otti lypsin-astiat mukaansa, sillä Maija jo kuului ajavan lehmiä tarhaan.

"Kuinka sinä voit?" kysyi nimismies taas, päästyään Heikin kanssa kahdenkesken. Kysymys koski kuuroja korvia.

"Kuuletko sinä!" Tämä lausuttiin jo kiivaanlaisesti, ja Heikki sai luultavasti tunteen töytäyksen kylkeensä, koska kiljasi sairaan äänellä:

"Ai-ai!"

Nimismiehen silmät iskivät tulta, mutta hän hillitsi kiukkunsa ja jatkoi kyselemistään ivailleen:

"Vai niin, koskiko se noin? Oletko siis hyvin kipeä?"

"Minä olen aivan kuin rikki piiskattu".

Heikki käännähti nyt jo lattialle päin.

"Sait luullakseni oikein lämpimän saunan?" jatkoi nimismies.

"Olihan sitä siinä".

"Voitko nousta ylös?"

"Vaivalla kyllä".

"Koetappa nyt nousta, jos voit".

Heikki väänsi itsensä nähtävällä vaivalla sängynlaidalle ja valitteli kyljessään olevaa kovaa pistosta.

"Oih oh oh!"

"Todellakin näytät kipeältä".

"Oih! niin olen. – Kyllä se oli kolahdus".

Heikki valitteli kipeällä äänellä yhteen jaksoon. Nimismies alkoi taasen puhua:

"Oikeastaan tulinkin tänne puhumaan kanssasi tämän päiväisistä tapahtumista, ja kysymään sinulta josko sinä vaadit pidettäväksi Niemelän Joonasta vankeudessa?"

Potilas veti syvään henkeänsä, sillä hänessä näytti elävän se toivo, ettei tuo odottamaton vieras ollut huomannut häntä, kun hän sisarensa perään kipaisi. Ottaen vielä entistä kituvamman muodon ja äänen, hän virkkoi:

"Te näette itse, hyvä nimismies, kuinka minä o-ai! kun taas pisti – olen heikko. Voiko jättää semmoisen työn rankaisematta?"

Nimismiehen poskilihakset nouseskelivat. Vähän ajan kuluttua hän äkkiä kysyi:

"Kuka se oli, joka äsken tuota tyttöä takaa ajoi, kun minä tänne tulin?"

Sairas kavahti, vilkasi nimismiestä hätäisesti:

"Mitä tyttöä takaa ajoi?"

"Sitä tietysti, joka tässä oli. Oliko se sisaresi, vai?"

"Taisipa olla, mutta en minä tiedä kuka häntä olisi takaa ajanut", jutteli Heikki viattoman näköisenä.

"Sinä tietysti, kun ei täällä muita ole".

"Minäkö? – Jumalan tähden! Kuinka minä nyt ketään kelpaisin takaa ajamaan?"

"Mutta kukas se sitten oli?"

"En tiedä, herra vallesmanni, minä olen nukkunut vähän, enkä siis tiedä mitä täällä on tapahtunut".

"Minun siis täytyy kysyä sisareltasi!"

"Ei, älkää tehkö sitä kunnioitettava nimismies. Sisareni on ilkeä ihminen, ja saattaisi valehdella minun päälleni".

"Mutta minä tahdon selvän, ja pian!"

"Voi! – olisinkohan ollut houreessa – ja – ?"

"Ja sitten juossut sisaresi perässä".

"Niin –".

"Oletko usein houreessa?"

"Olen hyvin usein, näin kipeänä ollessani, – oih!"

"Ja luulet siis nytkin olleesi houreessa?"

"Niin, – en tiedä, josko olisin ollut –"

"Täytyy kysyä sisareltasi".

"Hyvä kunnioitettava vallesmanni, hän valehtelee".

"Entäs, jos sinä valehtelet?"

"En minä – kuinka minä näin kipeänä".

"Kurja heittiö!" karjasi nimismies täydessä raivossa ja hapuili poveansa kädellään.

"Sinä tunnustat siis, että sinussa oli alkusyy siihen, että Niemelän Joonas sekaantui tappeluun ja että sinä löit häntä puukolla?" sanoi nimismies hohuuttaen ja pisti kasakanpiiskan takkinsa hihaan.

"Tun-nus-tan korkeasti kun-nioitettava – nimismies", hynkkäsi Heikki, seisoen nöyränä nimismiehen edessä lattialla.

"Sinä menet myöskin huomenna työhön, etkä enään ruikuttele olemattomasta kivustasi?"

"Menen", lupasi toinen, vilkaisten pelokkaasti kurittajansa takinhihasta vähän näkyvää piiskan vartta.

"Minä lasken siis Joonaan vankeudesta, jossa hän on tämän päivän saanut olla, suoraan sanoen, sinun konnuutesi takia".

"Päästääkö vain. Mutta kyllä hänkin jouti vähän saada, kyllä siinä niin paljo syytä oli, oli jo".

"Sinä siis tahdot että ruvetaan prosessaamaan?"

"Enhän minä, mutta, antaisitte hänellekin vähä..."

"Tätäkö?" kysyi nimismies ja osoitti sormellaan pamppua.

"Niin meinaan".

"Se on minun asiani. Mutta sinä kai et tästä asiasta enää virka?"

"Enhän minä, jos te nyt niin tahdotte... Minä en ole pitkävihainen".

"Hyvä! Mene nyt siis makaamaan pohmelo pois päästäsi, että huomenna kykenet työhön, kun minä kentiesi tulen katsoman".

Heikki alkoi heti täyttää nimismiehen käskyjä, laskeutumalla takaisin vuoteelle, todellakin nyt ruumiin puolesta sen verran sairaana, että täytyi muutamia paikkoja vähän aristaa.

Nimismies lähti. Kun hän astui pihan yli, näki Johanna hänet tarhasta, missä oli. Tytön mielessä välähti ajatus, eikö hänen pitäisi mennä ja sanoa totuus, ettei se Heikki niin kipeä ole... Sydäntä kouristi tieto että Joonas istui vankikulettajalla tuon lurjuksen takia... Mutta jos nimismies aavistaa, että Joonas ja minä... Ei! En mene. – Nimismies katsahti pihan yli mennessään karjatarhaan Johanna: "Kaunis tyttö!" ajatteli hän, "kuinkahan tullee toimeen noiden petojen kanssa? Vai lieneekö saman luontoinen kuin miehetkin tässä talossa? Kasvonsa näyttävät sävyisiltä". Nimismies nyökkäsi sivumennessään Johannalle, joka ei sitä kuitenkaan huomannut, taikka ei ainakaan vastannut.

V

Sinä iltana oli monella likiseutulaisella asiaa pitäjään vankikulettajan taloon uusia vankeja katsomaan. Tämän päiväinen tapaus ei kuitenkaan ollut niin tavaton, eikä murhamiehen näkeminen siihen aikaan niin harvinainen, että sen vuoksi olisi sinne niin riennetty, päinvastoin olivat semmoiset tapaukset hyvin jokapäiväisiä; mutta uusien vankien katsominen oli tullut niin yleiseksi tavaksi, että sinne mentiin niinkuin kirkkoon, ainoastaan tavan vuoksi. Tietysti oli jollakulla erityisiä syitäkin.

Sinne oli saapunut useita Teerelän Villen "vanhoja ystäviä" ja tuoneet kukin taskumattinsa muassaan. Näistä sai Ville auttavaa helpotusta sydämensä surulle, joka alussa tahtoi kokonaan lannistaa hänen uhmaavan luontonsa. Ville alkoi pian juopua ja rupesi tanssimaan ja hyppimään hurjana ympäri huonetta, kerskuen urotyöstään. Lähelle sattuvia hän ylpeästi sysi ja näytti olevan siihen aikaan koko talon herrana. Kahleitaan pudisteli hän yhteen jaksoon ja ihanteli niiden heleätä soittoa.

Joonas istui synkkämielisenä loukossaan. Joku ystävä, Joonasta itseään vähän vanhempi mies, istui hänen vieressään ja koki saada lohduttamalla häntä vähän iloisemmalle tuulelle.

"Älä nyt sentään niin kovin sure, en minä luule sen niin vaarallista olevan", kuului ystävä sanovan.

"Niin luulen minäkin", Joonas vastasi alakuloisesti, "mutta se on kuitenkin varmaa, että hän kantaa lujasti päälleni, ja minun täytynee jonkun ajan istua linnassa".

"Vaan mitäs tuosta suret, jos täytyykin jonkun aikaa ruunun leipää syödä, kun tietää kuitenkin, että siitä pian loppu tulee; toista se on Villen, joka varmaan saa täyden pasman vuosia, eikä hän ensinkään näytä surulliselta".

"Mutta hänellä onkin toinen luonto kuin minulla; hän pitää kunnianansa saada kuulua murhamiesten joukkoon vaan minua hirmustuttaa kun ajattelen, että minunkin pitää semmoiseen seuraan".

"Onhan se vaikeata rehelliselle ja aralle luonteelle, mutta täytyy kantaa miehen tavalla kohtalonsa taakkaa ja kylläpä siihen vähittäin tottuukin".

"En minä voi milloinkaan tähän tottua ja Jumala minua siitä varjelkoonkin!"

"No niin, mutta niin paljon täytyy siihen kuitenkin suostua, ettet siellä oloajalla kuoliaaksi itseäsi murehdi".

"Taitaapa niin olla, mutta vaikeaksi se kuitenkin käy".

Puhe keskeytyi nyt, sillä kumpasenkin huomio kääntyi ulos, kun pihaan ajoi Teerelän isäntä. Hänen rattaansa jyskyivät kovaäänisesti pihan kiviä vasten ja sen kuulivat jo muutkin tuvassa olijat.

"Siellä tulee isäsi!" huudettiin Villelle.

"Niin siellä tulee Teerelän isäntä!"

"Jopa tulee vanha Masakin!"

"Kas äijää!" virkkoi Ville, katsoen myöskin ikkunasta pihalle, – "entä hänkin tulee. Katsokaapas te siinä, jotka paremmin näette, kommottaako povessa viinapullo, – haa, luulen minä ettei se tyhjin käsin tule, se poika!"

"Hänen housujensa lakkari kommottaa, niin kuin ainakin. Kas sitä! Sieltä välkähti pullonsuu kun ukko tarkasti korkkia, ja poves on toinen pullo. Kas vaan kuinka on varaa". Näin haasteli muuan Villen ystävä.

"Ha haa!" nauroi Ville. "Ukko on silloin aina tavallisenansa kun pullo lakkaria kommottaa, ja silloin on hän tavatonna kun lakkari on tyhjänä. Ei se tule huonosti poikaansa katsomaan. Mutta onpa hän jo itsekin pari kertaa heluja kannellut, se äijä".

Ville istui pöydän edessä olevalla penkillä ja lauloi:

"Kakolamäki on komea taloo,

Vaikk'ei se tänne näjy,
Siell! on monen likan henttu
Ja monen mamman vävy".

Poika lauloi vielä kun isä astui tupaan.

"Se on oikein, poika! Onpa vielä vähän jälellä karskia luontoasi!" sanoi ukko tullessaan tupaan.

Kaikki läsnä olevat odottivat ukon tulevan sisään hurjana ja kiroilevana, mutta suureksi kummastukseks näkivät he hänen menevän hiljaisesti vangin luo istumaan, ja tuijottavan sanaakaan virkkaamatta tämän rautoihin. Tuo hiljainen käytös kummastutti kaikkia, etenkin Villeä, joka ivaten sanoi:

"Mitä nyt tuossa niin surullisena arvelette?"

Ikäänkuin horroksista kavahtaen, huudahti ukko:

"Kun niin nolosti löit, että siitä kohta elämä-ikuinen reisu tulee!"

Villeä vähän hämmästytti ukon lause, sillä hän oli pitänyt melkein varmana, että vanhus tulisi hänen töitään ylistelemään ja kehuaan, – ukko tulikin moittivana ja nuhtelevana.

Nuorukaisen otsa synkistyi ja suuremmalla vakavuudella, kuin hänessä tähän asti oli huomattu, hän virkkoi:

"Nuhteitten kanssako tänne tulette? Se nyt on jo myöhäistä ja turhaa; antakaa pikemmin ryypyy jos teillä on".

"Oikeastaan en tahdokaan nuhdella sinua, sillä mies lyö ja miestä lyödään. Lyön minäkin kun paikalle passaa ja lujasti lyönkin. – Viinaako kysyt? Oleman pitää, enhän muuten olisikaan Teerelän Masa", puhui ukko ja nosti pullon taskusta pöydälle.

Nyt tuli pöytäpenkille istumaan muuan juopunut vetelys, jonka suu oli monessa vintturassa. Hän tarjosi kättä Teerelän ukolle, ja sammalsi:

"Ky-kylläpä tuotkin p-pojallesi lohdutusta oikeaan aikaan, va-vanha veli".

"Mitä, oletko täällä sinäkin? Kai tekee mieles viinaa? Tule nyt, niin saat tilkan suuhusi".

"Tiedät sen itsestäsikin, vanha juoppo". Vetelys lähestyi jo pöydällä olevaa viinapulloa.

"Pahuus vieköön!" kirkui toinen, "sinunko siitä, aivan alkamattomasta pullosta pitää ensimmäisenä kostuttaa mädänneitä huuliasi! Ventta holl! minä ensin. – Äh! Hyvää se keittää ainetta, se Kuppilan Simuna. – No Ville! ota nyt kulaus tuosta, äläkä hiidessä vaan minulle suruasi näytä".

Ville otti pullon ja nieli siitä useita kuluksia.

"No maistuuko?" kyseli ukko.

"Väkevää on", tunnusti Ville.

"He heh! Minä takaan Simunan, että kun siltä saa sitä paremman tapin takaista, niin tuntuu se miehessä, sen takaan", jutteli isä. "No tule nyt sinäkin Jussi saamaan paikalle".

Jussi tuli irvistellen, asetti pullon huulillen ja rupesi juomaan.

Teerelän ukolle tuli hätä käteen, kun näki, mitä luikoa viinansa klunkahdellen solui alas toisen kulkusta. Hän tarttui kiinni pulloon ja veti sitä pois juojan huulilta, riidellen.

"Tänne pottuni! – Vai sinä sen kaikki joisit! – Stop! sanon minä, ja nyt ei enään tippaakaan sinun suuhusi".

Se toinen maiskutteli huuliansa ja näytti ikävällä katselevan pulloa, joka vietiin pois.

Isä ja poika kallistivat ahkerasti pulloa, ja tulipa useat läsnä olleetkin tuon tuostakin ryypyn saamaan.

Ville lauleli, ja näytti olevan tavattoman iloisella tuulella.

"Saakelin hurja luonto tuolla pojalla!" myhäili isäukko.

"On, ei häntä näy huolet painavan", kehui joku ryypyn toivossa.

"Saakelin vahinko vain, että noin nuorella ijällä pitää niin pitkälle reissulle", arveli toinen.

"Niin se on", myönsi Teerelän ukko. "Mun pistää vihakseni kun niin nolotteli! Toista olis, jos minä sinne olisin menevä, minä, vanha kanto, josta ei kenellekään olisi mitään kaipausta".

"Mitäs minä muuta kun laulelen vaan, Näin hurjanlainen poika, Kun ei mull' ole kotoa Eikä kultaa suremassa".

"No älä nyt, ... koto sulla on yhtä hyvä kuin monella muullakin", nuhteli isäukko.

"Se on kumma, ettet sinä ole jo ketäkään saanut tapetuksi, vaikka et elämäniässäsi olekaan muuta tehnyt kun tapellut", sanoi muuan, joka ei ollut mielestään saanut kyllä usein Teerelän ukon viinapullosta maistella.

"Mitä sanot, sinä lökäpöksy? tahtoisitko tapella, vai mitä?" Matti ukko kavahti vihaisena penkiltä.

"Mikä lökäpöksy? Mikä sika? Sanoppas se toisen kerran, sinä Teerelän retu-Matti!"

"Sinä sika! Tahdotko tapella vai mitä mötköttelet?"

Vähällä oli tappelu syntyä, mutta miehet kokivat asettaa Teereläisen äkeätä mieltä ja tuo riitaveli johdatettiin pois koko talosta. Edellinen kuitenkin vielä hyvän aikaa hyppi ja kerskaili sekä piti puhetta siitä, joka oli pois, pakoon, lähtenyt heti kun hän, karhu, oli ylös kavahtanut.

Niemelän Joonas istui vielä yhtä hiljaisena loukossaan, ja nyt vasta huomasi Teerelän ukko hänet.

"No Joonas!" huudahti hän ja kävi tämän luo. "Kuinka, oletko sinäkin täällä? Mitä sinä olet tehnyt? Otappas täältä kulaus, heh!"

"Enpä juuri välitä kulauksesta", Joonas vastasi synkästi.

"Etkö välitä? Ota vaan, äläkä ylpeile. Mutta sano nyt jo ketä sinä olet löylyttänyt, taikka mitä varten sinua on tänne tuotu?"

Joonas maistoi viinaa. "Ettekö te sitten tiedä ketä minä olen lyönyt?"

Eikö poikanne Heikki ole jo kotiin tullut?"

"Ryökäle, sitä en muistanutkaan! – Entä se Heikki voivotteli siellä sängyssä, että häntä on Niemelän Joonas lyönyt. Mutta minä en ymmärrä mitä sinua sentähden tänne on tuotu".

"Sitä en minä tiedä myöskään. – Oliko Heikki hyvin heikko?"

"Joutavia! Se on turhaa meidän Heikin tähden tuossa noin murheellisena istua. Nouse ylös ja ryyppää tästä Villen mukana. Katso eipä hänkään sure, vaikka luultavasti on pitempi reisu edessä kuin sinulla. Hei poika! ylös tänne ryyppäämään Villen kanssa! Te olette molemmat aika poikia, kunnan poikia!" Ja ukko koki innoissaan vetää Joonasta penkiltä pöydän luo.

"En lähde, ei minun haluta viinaa", vastusti Joonas jäykästi.

"Älä nyt vastustele, poika, tule!"

"En".

"Antakaa olla, älkää haastako riidanpäälle", esteli Ville, joka ei näyttänyt yhtä suosiollisella mielellä kuin isä, odottavan Joonasta pullovieraaksi, sillä hänellä oli jotain vanhoja sakkoja muistissa. Ukko kuitenkin repi yhä Joonasta takin rintapielestä, vaatien häntä lähtemään pöydän luo. Mutta Joonas piti hyvästi paikkansa ja vakuutti usein tuskastuneena: "Päästäkää irti, minä en huoli viinastanne, johan ryyppäsin".

Sillä välin ryyppiskeli Ville toisten tovereinsa kanssa pöydän luona.

Muuan iäkäs ruotimummo istui oviloukossa katsellen miesten elämää, ja virkkoi huoaten:

"Voi tuota hirmuista elämää, kun murhaajaa vaan ylistetään ja surkutellaan, eikä kukaan näy muistavan sitä onnetonta, joka jo vaeltelee ijankaikkisuudessa, jonka tuon hirviön puukko hänelle avasi! – Voi hurjia ihmisraukkoja, kun ovat hirmuisempia kuin metsän pedot. – Oih voi tätä maailmaa! Loppu on käsissä, loppu on käsissä, kaikki tunnustähdet ja merkit siihen viittaavat – ho hoi!" – Mummo ei kuitenkaan uskaltanut ajatuksiaan muiden kuultavaksi ilmoittaa.

"Vallesmanni tulee!" virkkoi joku, joka katseli ikkunasta pihaan.

Tuo sanoma toimitti jokaiselle huoneessa olialle ainakin pienempää huolta ja puuhaa. Teerelän vaarikin jätti Joonaan rauhaan, hokien: "No kun et tule, niin ole tulematta". Sitten meni hän poikansa luo ja kuiskasi korvaan: "Ole rohkea vaan, äläkä hämmästele kun vallesmanni tänne tulee, älä säiky, saakelin poika!"

Kaikkein huomio kääntyi nyt oveenpäin, kun kuultiin nimismiehen tulevan. Tupaan astuessaan tervehti hän tuikeasti pöydän ympärillä istuville miehille. Miehet sivaltelivat lakkeja päästänsä ja etsiskelivät sopia syrjäpaikkoja.

"Missä isäntä on?" nimismies kysyi.

"Ei häntä ole nyt kotona", vastattiin joka taholta, ja sitten ryittiin.

"Kukas täällä on, joka pitää huolta vangeista?"

Vähään aikaan ei kuulunut mitään vastausta. Näytti siltä kuin olisi joka mies halunnut sanoa: "minä" – siinä kun he nimismiestä töllistelivät. Mutta emäntä, joka istui takkakivellä lapsi sylissä, sanoi vihdoinkin:

"Minä niitä nyt olen tässä katsastanut, kun ei ole isäntä kotona; mutta hän tulee pian".

Nimismies väänsi päätänsä.

"Oletteko te mikään vanginvartia!" Sitten kääntyi hän pöytään päin ja sanoi miehille, jotka siinä noloina ja nyt todellakin hiljaisina istuivat.

"Teillä ei luullakseni ole täällä mitään tekemistä, jonka tähden on parasta, että menette kukin kotiinne".

Miehet näyttivät vastahakoisilta tottelemaan tuota käskyä; varmaankin ajattelivat he jotain oikeudesta, olla missä tahtoo. – He eivät kuitenkaan ruvenneet vastustamaan ruununpalvelia, vaan rupesivat hiljalleen hinkkailemaan ovea kohti.

"Pitääkö minunkin mennä?" kysyi Teerelän isäntä, joka kuitenkin näytti otaksuvan hänellä olevan etuoikeuden olla huoneessa.

Nimismies ei vastannut, vaan loi tuikean katseen kysyjään.

"Menkää ulos!" ärjäistiin, kun joitakuita miehiä vielä töllisteli sisällä, näyttäen olevan toivossa saada jäädä. Penkillä oli istunut pari selväpäistä miestä, ja nekin nousivat nyt ylös, poislähteäkseen.

"En minä teitä käske, jotka näytätte olevan selvällä päällä, vaan noita juoppoja", sanoi nimismies näille. Ne istuivat takaisin penkille.

"Häh, pitääkö munkin mennä?" uudisti Teerelän isäntä kysymyksensä.

"Teette kuinka tahdotte – ettepä taida saada enään kovin useasti olla poikanne parissa".

Tämä oli asianomaiselle tyydyttävä vastaus, ja hän rupesi piippua lataamaan. Sitten meni hän nimismiehen luo ja paksuja savukiekuroita puhallellen alkoi jutella:

"Poikani on vähän kovakourainen, samoin kuin minä itsekkin. – Kuuluu lyöneen vähän liian lujasti, – taitaa olla pitkälläinen reisu edessä? – Minua vähän surettaa, – olisin suonut itse olevani poikani sijassa. – Näin vanhana ei olisi enään lukua missä aikansa viettäisi, – mutta kun nuoren pojan pitää sinne mennä, niin sapettaa sentähden, kun ne ovat sellaisia heikkohenkisiä, että niin pienestä haavasta kuolevat".

"Älkää lörpötelkö", keskeytti nimismies äreästi. "Murhattu on murhattu, eikä se siitä enään eläväksi tule, vaikka kuinka poikanne puollustaisitte. Ajatelkaa vähän kuinka katala työ tuo on, kun katkaisee toisen elämän parhaassa iässä! Jos osaatte ajatella, niin ajatelkaa kuinka hirmuista tuo on!"

Ukko etääntyi nimismiehestä, hokien: "no niin". – Mutta sen enempää ei siitä tullut.

Nyt vihdoinkin meni nimismies Joonan luo.

"Kuinkas täällä sinun aikasi kuluu?" kysyi hän.

"Menehän tuo niinkuin märkä palaa", vastasi Joonas hiljaa.

"Kuka on sinun kiinni pannut?"

"Vankivartia".

Nimismies kävi emännältä ottamassa kimpun kahleitten avaimia. Huoneessa oli jotenkin hiljaista, jota ainoastaan Teerelän ukko tahtoi lorinoillaan häiritä. Kaikki odottivat uteliaisuudella, mitä nimismies avaimilla tekisi. "Se kytkee vangit seinään", kuiskasi joku, ja sitä näytti aavistavan Joonaskin. Katkerasti hymyten sanoi hän kolkolla painuneella äänellä, kun nimismies häntä lähestyi:

"Panetteko minun vielä seinään kiinni? Kyllä ilman sitäkin täällä pysyisin. – Onko pahatekoni todellakin niin hirmuinen, että epäillään minun karkaamistani? Jos niin on, niin viekää minut heti linnaan, ettei tarvitsisi täällä tuttuin ja ystäväin keskellä kärsiä".

"So, so! älähän nyt niin hätäile, – minä lasken sinut vapaaksi".

Taas hämmästyti Joonas, mutta nyt perin toisella tavalla. – "Tuota", sekaantui Teerelän vaarikin taasen puheeseen, – "tuota noin, sen meidän Heikinkö tähden tämä Joonas on kiinni? Mitä lempoa! Kyllä meidän Heikki tarvitsisi semmoisia löylytyksiä joka päivä. Ei se kannata semmoisista asioista miestä kiinni panna; laskekaa irti vaan".

"Niinkö tekin arvellette?" kysyi nimismies naurahtaen.

Tuosta naurahtamisesta tuli ukko niin hyvälle, että kessutteli, kädet housuintaskuissa, hyvin lähelle nimismiestä.

"Niin, laskekaa irti vaan. – Saakeli soikoon! kyllä niin paljon pian tulee toista koskemaan joka mies".

Äkäisillä silmäyksillä katsahdelti Ville isäänsä, nimismiestä ja Joonasta. "Olisipa tuota nyt vähän aikaa saanut tehdä seuraa", hän ajatteli. Sillä tuossa kun hän istui ja katseli miten nimismies väänsi auki kahleitten lukon, ei hän voinut olla tuntematta kateutta mielessään, kun näki toista vapaaksi laskettavan. Ja vaikka hän ylvästellen kerskaili hurjuudestaan, niin huomasi kuitenkin käytöksestä, että hänkin tunsii vapauden autuaallisuuden, vankeuden kurjuuteen verrattuna. Hän oli nojautunut pöytää vasten ja pää lepäsi käsien nojassa. Siitä näki hän, vaikka ei ollut katselevinaanakaan, miten kahleet hellitettiin Joonaan jalasta ja heitettiin loukkoon. Ville tunsii että olisi voinut syleillä nimismiestä, jos tämä olisi vaan voinut samoin loukkoon heittää hänenkin kahleensa. Tuota hän nyt mietti, koska siihen oli tilaisuutta, kun ei enään juopuneita tovereita ympärillä rähissyt. Kohtalonvarjot levisivät hänen ympärilleen synkkinä ja poistamattomina.

Ukko oli nukahtanut pöytäpenkille, ja kuorsasi siinä, vaahtopursuja suupielessä.

"Niin, nyt lasken sinun kotiisi", sanoi nimismies Joonalle, heitettyään kahleet nurkkaan. "Minä kävin Teerelän Heikin luona ja sain tietää, ettei hän ole saanutkaan mitään vaarallisempaa vammaa. Kuitenkin saat kiittää häntä siitä, ettei hän vaadi enään mitään kannetta sinun päällesi nostettavaksi. Varo itseäsi toiste tappeluun menemästä, sillä minä tiedän, että sinulla on luja käsi, joka saattaa pian aavistamattasi tuottaa itsellesi turmion".

"Minä menin sinne ainoastaan hakemaan pois veljeäni, enkä ensinkään tappeluhalussa; vaan ne alkoivat ahdistaa niin, että minun täytyi vähän puollustaa itseäni".

"Niin, niin, minä tiedän sen; sepä syy sinun nyt juuri vapaaksi auttoikin".

"En minä ymmärrä, kuinka voisit teitä kyllin kiittää –".

Joonas hapuili nimismiehen kättä.

"Ei mitään kiittämistä. Mene nyt vaan kotiasi, ja pidä tämä tapaus varoituksena koko elämäsi aikana". He pudistivat toisensa kättä.

"Kyllä, kyllä, – hyvästi nyt vaan ja kiitoksia".

Joonas lähti keveillä askeleilla ja keveällä sydämellä.

Ville kavahti kuin syvästä unesta, kun nimismies Joonaan lähdettyä astui hänen luoksensa ja lausui:

"Mitäs mietit?"

"Enpähän juuri mitään", vastasi Ville, karttaen niitä silmäyksiä, jotka häntä ahdistivat.

"Joko alkaa selvitä työsi kauheus omissakin silmissäsi?" uteli nimismies.

"En minä ole ensimmäinen, enkä viimeinen, joka on murhan tehnyt, enkä minä ole yksin syypää, kyllä muutkin löivät sitä, vaikka ei niiden päälle voi kukaan todistaa".

"Etkö kammoksu edessäsi olevaa retkeä?"

"En. Hurja luonto ei vähistä surkeile!"

"Vai niin; sinä olet erinomaisen raaka niin nuoreksi".

"Tottapa olen tullut sukuuni; – isäni makaa tuossa niinkuin sika, ja hänen isänsä veli on murhasta mestattu".

Nimismies nyökytti päätänsä ja poistui. Ville laski taas päänsä käsiensä nojaan. Oltuaan vähän aikaa siinä asemassa putosi pari suurta kyynelpisaraa pöydänkannelle. "Voi nuoruuttani, voi nuoruuttani!" hän huokasi raskaasti. Nousi ylös ja rupesi kävelemään lattialla edestakaisin.

Kaikki vieraat olivat jo silloin menneet, paitsi ruotimummoa, joka istui vielä pakallaan, ja Teerelän ukkoa, joka penkillä nukkui.

"Jokohan rupeaa joltakin tuntumaan?" mutisi ruotimummo, kun näki Villen kasvoista, että hänellä oli jotain sisällistä tuskaa.

Ville painoi kädellään polttavaa rintaansa ja lauloi:

"Linnan klasin kalterilla
Mä seison suruissani,
Siinä mä vuodatan kyöneleeni
Ja muistelen ystävääni".

VI

Oli sunnuntai-ilta vuosi jälkeen edellisen tapauksen. Suhjalan kylän nuoriso riensi suurissa joukoissa Tönkkälänmäelle, joka on kappale matkaa kylästä pohjoiseen päin, maantien varrella oleva matalainen mäkitöyry. Mäkeä ympäröittää metsä, joka sekin puolestaan tekee tuon paikan viehättäväksi leikkien kodiksi. Usein kokoutui sinne naapurikyläinkin nuorisoa, kun poikain välillä rauha vallitsi. Sattuipa toisinaan, että välirauha tuli juuri siellä rikotuksi ja leikit loppuivat hirmuisiin verilöylyihin.

Joukkojen matka Tönkkälän mäelle oli hauska ja remuava. Pojat kun latelivat sukkeluuksia, tytöt lauloivat ja nauroivat.

"Ruvetaan leskisille! Tule sinä, Iikka, mun parikseni", huudahti pienisilmäinen, punaposkinen, Kuppilan Miina veljelleen, joka nyt – kumma kyllä – selväpäisenä oli joukossa.

"Älä kilju", sanoi veli jurosti. Mikähän luulee olevansa tuokin!

Kyllähän minä saan muitakin. "Johanna tulee", tuiski Miina ja meni Teerelän Johannan luo, joka Maijan vieressä seisoi vähän muista erillään.

"Ota poikia".

"Ohoh! Vai et sinäkään. Kiitoksia paljo. Menen yksin".

"Minä tulen", ilmoitti Teerelän Heikki ja kömpi esiin muitten takaa.

Hänkin nyt ihan vesipäällä.

"Tule jos tahdot, mutta en minä pyydä enään ketään".

Nyt oli jo yksi pari leskisenjuoksuun valmiina, ja eipä ollutkaan se huonoimpia. Teerelän Heikki oli komea poika; mitta oli enemmän lyhyt kuin pitkä, posket täysikuun muotoiset, tukka ruskea ja kiehkurainen. Miina oli hieman pitempi kuin Heikki; vilkkuvat pienet silmät, leveät punaiset posket ja ijältään likempänä kolmea- kuin kahtakymmentä.

"No tulkaa sieltä, mitä venyttelette!" huusi Teerelän Heikki, seisossaan juoksuunvalmiina Miinan vieressä tiellä.

"Siinä on nuortaparia, on jo!" ilkkui joku toverinsa korvaan.

Monien hankkimisien ja kursastelujen perästä oli vihdoinkin kokoutunut useita paria leskisenjuoksuun. Kun oli vielä saatu leski, alkoi kilpailu.

Teerelän Maijakin oli jo käynyt joukkoon, vaan Johanna seisoi yksinänsä entisellä paikallaan. Häntä ei ollut kukaan saanut pariksensa houkutelluksi, vaikka moni oli pyytänyt.

Iloinen meteli alkoi pian kuulua kauas ympäristössä.

Jörömielinen Kuppilan Iikka ei ollut myöskään vielä ottanut osaa toisten leikkiin, vaan usein silmäili hän Teerelän Johannaa, joka istui kivellä ja katseli kilpailua. Yleinen innostus sai vihdoinkin Iikassakin niin vallan, että hän ikäänkuin haltioissaan hyppäsi Johannan eteen sanoen:

"Lähdetään mekin jo!"

Mutta nolestuen loi poika silmänsä maahan kun Johanna hymyillen vastasi:

"Mitä turhia, emmeköhän me vaan katsele tästä".

"Niinkö meinaat? Tulehan nyt edes yksi kerta, tule!" Ja Iikka uskalsi jo vetää Johannan kädestä.

"En minä nyt viitsi tulla".

Silloin juuri kaivattiin leskeä joukosta.

"Ole sitte tulematta", sanoi Iikka ja juoksi rivin etupäähän:

"Minä tulen leskeksi!"

"Saitko nokkaasi?" irvisteli joku Iikalle. Iikka ei vastannut, vaan alkoi kipaista juoksevan parin jälkeen.

Nuorison joukkoon tulvi eri kylistä yhä uutta väkeä. Ilo ja melu kasvoi sitä myöten. Leskisenjuoksu ei enää jokaista huvittanut. Senpä vuoksi keräytyikin valtaisen leveä piiri eräasen sileään kohtaan kentällä, jossa alkoi n.s. "hevosen vaihto". Mutta kaikki eivät siihenkään leikkiin osaa

ottaneet. Samalle kivelle kun Johannakin, oli keräytynyt useita tyttöjä. Johanna haasteli innokkaasti vieressään istuvan tytön kanssa. Se oli Niemelän Mari, kertomuksessa ennen mainitun Joonaan sedän tytär.

Vihdoin he huomasivat, että toiset tytöt uteliaasti heidän rupatuksiaan kuultelivat, vaikka ne olivat vain hyvin jokapäiväisiä. Silloin kuiskasi Mari Johannalle:

"Mennään kävelemään tuonne haarapihlajan luo, jos et sinäkään halua riehumaan mennä".

Johanna suostuikin heti. Niin läksivät he toisiaan käsikynkästä hoivaten.

"Onpa niillä makea väli", kuiskattiin heidän selkensä takana.

"No miks'ei, kun Niemelän Joonas on nyt ruvennut kulkemaan tuolla Johannalla. Täytyyhän siinä henkenä olla", toinen arveli.

"Kyllähän Joonas muuallakin kulkee, johan tuo nyt tietään!" kolmas nenää heittäen ylvästeli.

"Kuppilan Miinalla Joonas kulkee".

"Niin toki! Mutta Johanna näyttää nyt aikovan Niemelän Maijan avulla päästä väliin. Ei tainnut tapahtua".

"Niinpä se kuuluu kuin kateen puheelta", joku ilkkuen pisti.

"Mikä?"

"En ainakaan minä!"

"Enkä minä!"

"Mitä minä kadehtisin?"

Näin taas kilpaa.

"No kyllähän Johanna ihmiseksi kelpaa siinä kun moni muukin".

"Kelpaa kyllä mutta minä vain sanoin että..."

Ja niin jatkui kina.

Johanna ja Mari olivat jo ehtineet heistä hyvään matkaan.

"Missähän meidän Joonas nyt lienee, kun ei ole tänne tullut?" sanoi Mari ikäänkuin sivumennen, vaan katsahti samassa veitikkamaisesti Johannaan. Tämä taasen loi katseensa hätimitten Mariin ja hänestä samaa kyytiä maahan.

"Ha ha haa!" kuului Marin raikas nauru. Johanna oli hämillään ja punastunut.

"Älä suutu, vaikka naurankin", pyysi Mari.

"Mitä siitä suuttuisin", nauroi Johanna itsekin.

"Kävikö Joonas viime yönä?"

"Ei sanota".

Taas nauroivat molemmat.

"Sano vaan!" kiihotti Mari.

"Mihin sinä sillä tiedolla sitten menisit?"

"Oletko kuullut, minkälaista jyräkkää jo pidetään Joonasta ja sinusta?" kysyi Mari.

"Olen vähän. Mutta mitä sinä olet kuullut?"

"Ei se mitään hauskaa ainakaan ole!"

"Sen hyvin ymmärtää".

"Mitä ne sellaiset kertomalla paranevat?"

"Ei kyllä, mutta joutaapa kuulla".

"No se Saaraleena..."

"Minä arvaan".

"Eräänäkin päivänä se oli tullut ja ruvennut äidilleni huutamaan siitä, kun Joonas kulkee sinun luonasi, vaikka olisi kyllä tilaisuutta päästä Kuppilaankin. 'Kuppilan Miina kelpaisi ottaa', niin oli hän alkanut – 'sillä on rahaa niin, ettei ääriänsä tiedä, ja sitten niin hyvä työihminen, että pois siitä pitää olla; 'edestä kengäs ja takaa raudas', niin kun sanotaan. Mutta mitä tuo Teerelän holotuunen! – Makaa mollottaa liki puolta päivää, niin että piika saa aina yksin kaikki askareet tehdä, kun mampsu vasta ylös nousee. Sitten ei se jouda muuta kuin koristuksiansa skrympätä ja skrumpata ja naamaansa

sminkata. Ja niin paha luonto kuin sillä on! Kerrankin kun olin pyytämäs siltä pientä piimätilkkaa – se oli juuri silloin kun se Ville murhan teki – niin se hyväkäs oli juuri panemaisillaan leiliini, kun ensin oli aikansa viekoitellut mua, että menisin häntä kauppaamaan Kuppilan liikalle. Mutta kun sai kuulla, että teidän Joonas oli lyönyt Heikkiä... 'Voi Johanna, en ilkiä enään', keskeytti Mari.

"Jatka vaan!" sanoi Johanna, katkera ilme suupielissä.

"Kyllähän minä sen tiedän että tämä on valhetta joka sana", vakuutti Mari, ja jatkoi taas:

"Niin – hän sanoi, että sinä tulit niin kauheaan raivoon, että viskasit leilin lattiaan. Ja vielä vakuutti, ettet sinä paljon siitä huolinut, vaikka Ville oli murhan tehnyt, vaan että sinä Joonaseen vaan raivostuit, kun se oli veljeäsi lyönyt. Sitten oli vielä sinusta arvellut, että 'kyllä se on kaunis nähdä, mutta karvas maistella'. – Kuppilan Miinaa oli kovasti kehunut äidilleni, ja käskenyt sanomaan kaikki Joonalle.

"Kun äiti rupesi näitä kertomaan minulle ja Joonalle, niin me räjähdimme nauramaan. Äiti oli alussa olevinaan vähän totinen, mutta nauramaan hänkin rupesi. Joonas ei viitsinyt kuulla loppuun asti, vaan pisti itsensä ovesta pihalle. On sitä sitten muutkin paasanneet, vaan mitähän noista tarvitsee huolia".

"Mitäpä niistä kyllä huoliikaan", virkkoi Johanna. "Mutta yhtäkaikki kummastelen sitä suurta huolta, jota ihmiset ovat ruvenneet minusta pitämään. Tuo Saaraleena onkin minulle oikea painajainen, hän on viekas piru ihmisen haamussa. Joonasta on hän jo ehtinyt meidän kylillä monta kielikelloa panna soimaan. No häntä en kummastelekaan, sillä eihän hänellä ja hänen kaltaisillansa ole muuta tointakaan. Mutta niitä on monta muuta. Eikö Nevaluhdan emäntä ole ollut jo siellä näistä asioista rähisemässä? Hän tuli erään kerran minun vastaani ja alkoi kertoa kuinka Kuppilan Miina oli antanut vasikannahan Niemelän Joonalle, ja panetteli Joonasta niin kauheasti. Hän oli kyllä viisas, ettei virkannut mitään tietävänsä minun ja Joonaan suhteista, mutta kyllä minä yskän ymmärsin".

"Ha hah! se on hupaista kuulla, kuinka ne asiat kulkevat. Ei tosin Nevaluhdan emäntä ole itse ollut meillä, mutta se puolihupsu ruotiämmä teidän kylästä, on ollut, ja hänen suustansa pääsi sanoja, joista nyt voin päättää, että hän oli Nevaluhdan emännän lähettämä".

"Kumma kumma, että ruotiämmäkin – "

Johanna kertoi nyt Saaraleenan piimänhakureisun oikeassa valossa. Mari selitti arvanneensa kyllä kuinka se on ollut. Sitte alkoi Mari udella miksi ei Johanna enää tanssi.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.